Co-funded by
the European Union

„EuroCivic Lab“ projektas : Europos tapatybės ir pilietiškumo stiprinimas per SDGs, socialinį aktyvizmą ir Living Labs metodiką mokyklose

WP2

Mokytojų mokymo rinkinys, skirtas Europos tapatybės stiprinimui taikant novatoriškus mokymo metodus.

Europos identitetas ir 17 DVT

Autoriai:
Margarida Amaral, Giota Digkoglou, Şule Kırkmalı Kiraz,Özge Karasakal,Serpil Kıran, Maria Manoura, Csaba Patkós, Ilona Ragazinskiene, Katharine Sarikakis, Barbara Wassen

Turinys

1. Įžanga 5
1.1. Tikslas ir tikslinė auditorija 5
1.2. Aktualumas ES ir pasaulio kontekste 7
1.3. Leidinio struktūros apžvalga 8
2. Tikslai ir mokymosi rezultatai 10
2.1 Mokymosi tikslai 11
2.2 Pagrindinės kompetencijos 13
3. Europos tapatybės ir DVT ryšys 16
3.1 Europos sąjungos tapatybės ir 17 darnaus vystymosi tikslų sąsajos 16
3.2 ES tapatybės ir 17 DVT sąsajos 16
3.3 DVT vaidmuo formuojant kolektyvinę tapatybę 19
3.4 Praktiniai įgyvendinimo būdai 21
4. Daugiašalė partnerystė ir vietinis poveikis 23
4.1 Bendruomenės partnerystės 24
4.2 Stebėsenos ir vertinimo strategijos 26
5. Švietimo ir metodinės rekomendacijos 28
5.1 Mokymo strategijos 28
Rekomenduojamos metodikos 29
Pedagoginės nuostatos 30
6. Santrauka ir pagrindinės išvados 31

Project Partners
ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM · SOCIAL NEBULA · universität wien · SALESIANOS DO PORTO · ŠIAULIŲ „SAULĖS" PRADINĖ MOKYKLA

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

6.1 Pagrindinių sąvokų apžvalga 31
Europos tapatybės ir DVT tarpusavio priklausomybė 32
Vietiniai veiksmai, ilgalaikis poveikis 32
Pedagoginės inovacijos: aktyvūs ir įtraukiantys metodai 32
Vertinimas mokymuisi ir pilietiškumui 33
Mokytojai kaip pokyčių katalizatoriai 33
6.2 Klausimai apmąstymui 34
Vienijantis pagrindas: Europos tapatybė ir DVT 34
Technologinės inovacijos ir aplinkos tvarumas 35
Atsakomybė ir veiksmai trimis lygmenimis 35
Judėjimas link etinių, ilgalaikių pokyčių 36
6.3 Praktinės taikymo galimybės 37
1 etapas: bendrų pagrindų kūrimas per dialogą ir sąmoningumą 37
2 etapas: vietinio konteksto diagnostika bendrakūros būdu 37
3 etapas: pagrindinių temų pasirinkimas ir pasitikėjimo kūrimas 38
4 etapas: matomų tikslų ir vertinimo kriterijų nustatymas 38
5 etapas: sprendimų kūrimas kartu ir veiklų įgyvendinimas 38
Vietinių praktikų susiejimas su platesnėmis ES darbotvarkėmis 39
Stebėsena, dokumentavimas ir refleksija 39
7. Savivertinimo ir testų klausimai 40
7.1 Savivertinimo klausimai 41

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

7.2 Žiniomis pagrįsti klausimai 44
Bendrieji klausimai apie Darnaus vystymosi tikslus 44
Klausimai apie Europos sistemas ir pasaulines partnerystes 45
DVT, bendruomenės įsitraukimas ir europinė tapatybė 46
Praktinės žinios vietiniams ir globaliems veiksmams 47
7.3 Praktinio taikymo užduotys 48
1. Energijos taupymo iššūkis visai mokyklai 48
2. Išsamios rūšiavimo ir perdirbimo kampanijos organizavimas 49
3. Bendruomeninio sodo projektas 49
4. Viešinimo ir informuotumo didinimo projekto kūrimas 50
5. Integruotos ir bendradarbiavimu grįstos veiklos: tiltai tarp DVT tikslų 50
8. Priedai 51
8.1 Žodynėlis 51
8.2 Santrumpos 57
8.3 Papildoma literatūra 61
8.4 Dažniausiai užduodami klausimai (DUK) 63
Šaltiniai 68

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

1. Įžanga

Darnaus vystymosi tikslai (DVT) – tai 17 pasaulinių tikslų, kuriuos Jungtinės Tautos sukūrė siekdamos iki 2030 m. spręsti svarbiausias problemas, tokias kaip skurdas, nelygybė ir klimato kaita. Šie tikslai glaudžiai atitinka europines vertybes – bendradarbiavimą, pagarbą ir lygybę. Europos Sąjunga remiasi DVT principais, kad padėtų mokykloms daugiau dėmesio skirti svarbioms temoms, pavyzdžiui, žaliajai energijai, socialinei įtraukčiai ir atsakingam pilietiškumui.

Šis metodinis leidinys parengtas taip, kad mokytojams būtų lengva įtraukti SDG temas į kasdienes pamokas ir mokyklinius projektus. Jame pateikiamos praktiškos idėjos: grupiniai darbai, diskusijos, kūrybinės užduotys, žaidybinės veiklos ir sąmoningumo didinimo iniciatyvos. Tokios veiklos padeda mokiniams mokytis per patirtį ir geriau suprasti realaus pasaulio iššūkius.

Mokytojams nereikia būti DVT ekspertais – svarbiausia atvirumas dialogui ir noras taikyti praktinius metodus. Leidinyje rasite aiškius paaiškinimus, veiklų pavyzdžius ir paprastus įrankius, padedančius planuoti ugdomąją veiklą.

Įtraukdami DVT temas į ugdymą, mokytojai padeda mokiniams ugdytis svarbiausius XXI a. gebėjimus, susieti mokymąsi su pasauliniais iššūkiais ir tapti aktyviais, atsakingais Europos bei pasaulio piliečiais.

1.1. Tikslas ir tikslinė auditorija

17 Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslų (DVT) buvo nustatyti 2015 m., siekiant iki 2030 m. spręsti svarbiausias pasaulio problemas: skurdą, nelygybę, klimato kaitą ir teisingumo užtikrinimą (Jungtinės Tautos, 2015). Visi šie tikslai yra tarpusavyje susiję ir skirti taikai, gerovei, aplinkos apsaugai stiprinti ir tęsia ankstesnes iniciatyvas, tokias kaip -Tūkstantmečio vystymosi tikslai. DVT yra universalūs – jie taikomi visoms šalims ir pabrėžia principą „niekas nepaliekamas nuošalyje“, kuris įgyvendinamas per partnerystę ir įtraukią politiką (Apiday, 2024; Wikipedia, 2013).

DVT glaudžiai dera su pagrindinėmis Europos Sąjungos (ES) vertybėmis – vienybe, bendradarbiavimu, solidarumu, pagarba žmogaus orumui, lygybe, žmogaus teisėmis ir teisine valstybės tvarka. ES įtraukia DVT į savo strateginius dokumentus, tokius kaip: **Europos žaliasis kursas (EŽS), Europos semestras ir ES atsparumo planas**. Šios priemonės padeda valstybėms

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

narėms koordinuotai siekti tvarumo ir klimato neutralumo iki 2050 m. Toks integravimas skatina vienybę, derindamas nacionalines politikas su bendrais ES tikslais ir stiprina bendradarbiavimą naudojant **3D žemėlapių metodą**, kuris padeda matyti ryšius tarp nacionalinių rekomendacijų, DVT ir EŽS, siekiant išvengti prieštaringų sprendimų ir rasti sinergijų. Tai padeda užtikrinti, kad tvarumo iššūkiai būtų sprendžiami nuosekliai visoje ES (Koundouri, Devves & Plataniotis, 2021).

ES įsipareigojimas tvarumui taip pat atspindi jos tapatybę kaip sąjungos, kuri remiasi solidarumu ir įtrauktimi. Svarbiausi prioritetai – žaliasis ir skaitmeninis perėjimas, tvari pramonė, taršos mažinimas ir klimato veiksmai – parodo, kaip DVT įgyvendinami kasdienėje politikoje pagal ES vertybes. Šie prioritetai stiprina ES sanglaudą ir padeda kurti ateities viziją, kurioje ES išlieka pasauliniu lyderiu taikos, teisingumo ir darnaus vystymosi srityse (Europos Komisija, 2023a; Institute for European Environmental Policy, 2022; European Centre for Development Policy Management, 2023).

Mokytojų vaidmuo

Mokytojai atlieka itin svarbų vaidmenį integruojant DVT į pamokas ir projektus, nes taip mokiniai gali susieti mokymąsi su realiais pasaulio iššūkiais. Integruodami DVT į kasdienį ugdymo procesą, mokytojai skatina mokinių kritinį mąstymą, bendradarbiavimą ir aktyvų įsitraukimą. Tai galima daryti taikant: projektinį mokymą, tarpusavio mokymąsi, kūrybines, informacines veiklas,žaidimus ar praktinius projektus. Šis požiūris padeda mokiniams ne tik giliau suprasti globalias problemas, bet ir ugdo gebėjimą ieškoti sprendimų tiek vietos, tiek pasauliniu mastu. Įvairios naujos platformos ir ištekliai padeda mokytojams lengviau integruoti šias temas į ugdymą ir skatina pasaulinį pilietiškumą (Class2Class, 2025; NDLI & British Council, 2024; Sikri, 2025; Teaching Interns, 2024; Twinscience, 2024).

Aplinkosauginė ir socialinė atsakomybė mokykloje

Mokytojams rekomenduojama aplinkosaugą ir socialinį teisingumą laikyti esminėmis šiuolaikinės europinės mokyklos vertybėmis.Įtraukdamos aplinkos sąžiningumo principus (lygybę naudojant gamtos išteklius ir pasidalijant atsakomybėmis) ir įtraukų sprendimų priėmimą, mokyklos ugdo atsakomybės jausmą, pagarbą skirtingoms nuomonėms ir bendruomeniškumą. Šis požiūris dera su ES tvarumo švietimo kryptimis, kuriose DVT naudojami kaip pagrindas, spręsti globalias problemas – nelygybę, klimato kaitą ir aplinkos nykimą.

Tokios iniciatyvos kaip „Eco-Schools“ ir „Blue Schools“ parodo, kaip mokyklos, bendradarbiaudamos su bendruomene ir įtraukdamos mokinius, gali juos paskatinti aktyviai

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

dalyvauti aplinkosauginiuose ir socialiniuose projektuose. Tokia veikla skatina mokinių aktyvumą, sąmoningumą ir teisingumą.

Norint, kad tvarumas ir socialinė atsakomybė taptų neatsiejama ugdymo dalimi, būtina stiprinti mokytojų kompetencijas ir užtikrinti tikslingą pagalbą. Tai suteiks jauniesiems europiečiams galimybę aktyviai prisidėti prie teisingos, saugios ir tvarios ateities kūrimo (Anefore, 2024; EPALE, 2023; JPI Urban Europe, 2025).

1.2. Aktualumas ES ir pasaulio kontekste

Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslai (DVT) ir ES politikos prioritetai, tokie kaip **Europos žaliasis kursas (EŽS)** ir socialinės įtraukties priemonės, yra glaudžiai susiję ir vienas kitą papildantys. Abu šie požiūriai skatina holistinį darnaus vystymosi modelį, derindami ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius tikslus (European Commission, 2016; Stockholm Environment Institute, 2019).

ES integruoja DVT į savo politiką, užtikrindama, kad tokios iniciatyvos, kaip EŽS, tiesiogiai skatintų klimato neutralumą, tuo pačiu, atsižvelgdamos į platesnius DVT tikslus – socialinę įtrauktį ir nelygybės mažinimą (European.Commission, 2023b; UNSDSN, 2022). Siekdama nuoseklumo politikoje, ES vertina kiekvieną teisės aktų pasiūlymą pagal jo poveikį DVT, taip stiprindama 2030 m. darbotvarkės ir ES strategijų suderinamumą (International IDEA, 2023). Socialinės įtraukties priemonės, pavyzdžiui – skirtos romų integracijai, rodo, kaip DVT žmogaus teisių principai dera su ES siekiais užtikrinti lygybę ir nediskriminavimą (UNDP, 2017). Toks integruotas požiūris padeda rasti sinergijų, mažina sprendimų prieštaravimus ir skatina transformacinius pokyčius link tvarios ir įtraukios Europos.

ES lyderystė pasaulyje

ES lyderystė tvarumo srityje daro didelę įtaką pasauliniam bendradarbiavimui ir stiprina europinę tapatybę. Ambicingos politikos iniciatyvos, tokios kaip EŽS, nustato aukštus standartus tvariam augimui ir klimato veiksmams, įkvepiančius kitas pasaulio šalis ir regionus sekti ES pavyzdžiu (European Commission, 2019a; UNEP, 2025).

Oficialūs šaltiniai dažnai pabrėžia ES ambicingas politikos kryptis ir teigiamą įtaką pasaulyje, tačiau akademiniai tyrimai atkreipia dėmesį į ribotumus ir iššūkius, kvestionuodami politikos nuoseklumą, tarptautinę lyderystę ir ES įtaką klimato derybose (European Commission, 2019; Leturcq, 2025; Van Schaik & Schunz, 2012; Sommer & Hain, 2017).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Per aktyvų dalyvavimą daugiašaliuose aplinkosaugos susitarimuose ir klimato diplomatijoje ES pasitelkia savo reguliacinę galią ir ekonominį modelį, siekdama skatinti pasaulinius sprendimus klimato kaitos, biologinės įvairovės nykimo ir taršos mažinimo srityse (European Commission, n.d.a.; ECDPM, 2024). Tokios ES partnerystės, kaip **Global Gateway** ar **Žaliosios aljanso iniciatyvos**, atspindi perėjimą nuo donorų ir gavėjų santykių modelio prie lygiaverčio bendradarbiavimo, stiprinant partnerystę su besivystančiomis ir sparčiai augančiomis ekonomikomis (NewClimate Institute, 2024).

Tokie veiksmai ne tik padeda įgyvendinti DVT pasauliniu mastu, bet ir formuoja vieningą Europos tapatybę, grindžiamą tvarumo, įtraukties ir daugiašališkumo vertybėmis (IEEP, 2022; Consilium, 2019). Išlaikyti ir stiprinti šią lyderystę yra svarbu ES patikimumui ir gebėjimui formuoti tarptautines normas, stiprinant Europos vaidmenį pasaulio standarto nustatyme ir jos kolektyvinės tapatybės stiprinime (ECDPM, 2024).

Svarba mokymui

Mokytojams rekomenduojama naudoti ES ir pasaulinių gerųjų praktikų palyginimus, kad paskatintų mokinius kritiškai diskutuoti apie tvarumą. Europos Komisija remia tarpusavio mokymąsi ir gerosios patirties mainus, nes įvairių šalių strategijų analizė padeda mokiniams geriau suprasti tvarumo iššūkius ir sprendimo būdus (European Commission, 2025; European Sustainable Development Forum, 2022).

Palyginamasis požiūris leidžia mokiniams kritiškai vertinti, kaip skirtingos švietimo sistemos integruoja tvarumą į mokymo programas, mokytojų rengimą ir mokyklų veiklas. Tai ugdo analitinius gebėjimus ir globalų pilietiškumą (Eurydice, 2024; Swisscore, 2025). Naudojant pasaulinius pavyzdžius ir DVT principus, mokiniai gali geriau suprasti tiek vietos, tiek tarptautinius kontekstus, skatinti aktyvias diskusijas klasėje ir siūlyti inovatyvius sprendimus (APA, n.d.; European Sustainable Development Forum, 2022).

1.3. Leidinio struktūros apžvalga

Šis leidinys skirtas padėti mokytojams susieti teorines žinias su praktiniu taikymu klasėje. Jis prasideda **Tikslų ir mokymosi rezultatų** skyriumi, kuriame nurodoma pagrindinės mokinių turimos žinios ir kompetencijos: suprasti DVT, ugdyti kritinį mąstymą ir gebėjimą spręsti problemas.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Skyrius **Europos tapatybė ir DVT** nagrinėja, kaip Europos vertybės dera su 17 DVT ir pateikia praktines strategijas, pamokų planus bei atvejų tyrimus, padedančius atskleisti šias sąsajas klasėje.

Daugiapusių suinteresuotųjų bendradarbiavimas ir vietos poveikis pateikia rekomendacijas, kaip kurti partnerystes su vietos bendruomenėmis ir organizacijomis, bei pristato stebėsenos ir vertinimo metodus, leidžiančius įvertinti DVT projektų poveikį.

Skyrius **Švietimo ir metodinės rekomendacijos** siūlo efektyvias mokymo strategijas, skaitmeninius įrankius ir inovatyvius vertinimo metodus, padedančius ugdyti tvarumo temas.

Santrauka ir pagrindinės išvados apibendrina svarbiausias sąvokas, pateikia refleksijos klausimus ir pabrėžia praktinio jų pritaikymo svarbą pamokose.

Savianalizės ir testų klausimai padeda mokytojams įsivertinti savo supratimą ir, per praktines užduotis bei scenarijus, pritaikyti savo turimas žinias .

Priedai apima terminų žodyną, DUK, papildomą literatūrą ir santrumpų sąrašą, siekiant suteikti mokiniams galimybę nuosekliai mokytis ir pagilinti jau turimas žinias.

Galiausiai, **Šaltinių sąrašas** pateikia visus cituotus šaltinius su nuorodomis tolimesniam skaitymui.

Mokymo gairės

Mokytojai gali sistemingai vesti mokinius nuo **pagrindinių 17 DVT sąvokų supratimo** iki jų pritaikymo pamokose, susiedami DVT su Europos vertybėmis ir tapatybe. Pirmiausia DVT pristatomi, kaip universalus rėmas, aiškinami jų apibrėžimai, tarpusavio sąsajos ir pasaulinė svarba (APA, n.d.; Science on Stage Europe, 2024).

Toliau tikslai kontekstualizuojami Europos aplinkoje, pabrėžiant, kaip ES vertybės – demokratija, lygybė ir aktyvus pilietiškumas –dera su DVT ir stiprina jų įgyvendinimą (Council of Europe, 2024; European Commission, 2025).

Naudojant **aktyvaus mokymosi metodus**, tokius kaip diskusijos, grupiniai projektai ir realaus pasaulio problemų sprendimas, mokiniai mokomi kritiškai vertinti, kaip Europos visuomenės sprendžia DVT iššūkius, ir lyginti juos su pasauliniais pavyzdžiais (Oxfam, 2019; Science on Stage Europe, 2024).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Įtraukdami atvejų tyrimus ir praktines veiklas, mokiniai įgyja supratimą, kad jie gali būti aktyvūs piliečiai ir prisidėti prie tvarumo Europos ir pasaulio mastu (Council of Europe, 2024; European Commission, 2025). Šis mokymosi procesas – nuo apibrėžimų iki pritaikymo – leidžia mokiniams įsisavinti DVT, suvokti jų svarbą Europos tapatybei ir ugdyti įgūdžius, reikalingus veikti savo bendruomenėje ir už jos ribų (APA, n.d.; Oxfam, 2019).

Priedų naudojimas

Kad būtų lengviau gauti papildomos informacijos ir padėti mokiniams, mokytojams ypač rekomenduojama naudoti **žodyną ir DUK skyrių**,

- **Žodynas** aiškiai ir trumpai paaiškina pagrindines sąvokas, padeda suprasti sudėtingą terminiją ir užtikrina, kad visi klasės mokiniai turėtų bendrą supratimą. Tai skatina mokinių žodyno plėtrą ir padeda jiems drąsiai naudotis naujomis sąvokomis.
- **DUK skyrius** numato dažniausiai kylančius klausimus, paaiškina galimus nesusipratimus ir pateikia praktinius patarimus, kaip taikyti temas klasėje.

Aktyviai naudojant šiuos priedus, mokytojai gali pagerinti leidinio praktiškumą, skatinti diferencijuotą mokymąsi ir kurti įtraukesnę bei efektyvesnę ugdymo aplinką.

2. Tikslai ir mokymosi rezultatai

Mokymas apie Darnaus vystymosi tikslus (DVT) padeda mokiniams įgyti svarbias ateičiai reikalingas vertybes - komandinį darbą, teisingumą, rūpinimąsi planeta ir aktyvų pilietiškumą.Pagrindinis tikslas – suteikti mokiniams-žinių ir įgūdžių, kurie įgalintų juos imtis teigiamų veiksmų savo bendruomenėje ir pasaulyje.

Mokytojai tai gali pasiekti įtraukdami praktinius projektus, bendruomenės veiklas ir klasės diskusijas apie tikrus pasaulio iššūkius, tokius kaip - klimato kaita, lygybė ar žmogaus teisės.

Yra vienuolika pagrindinių įgūdžių („kompetencijų“), kuriuos turėtų ugdytis mokiniai:

- **gebėjimas dirbti komandoje,**
- **problemų sprendimas,**
- **pagarba skirtingoms kultūroms,**
- **aplinkos saugojimas,**
- **sąmoningas požiūris į dabartinių veiksmų įtaką ateičiai.**

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Pavyzdžiui, mokiniai gali dalyvauti mokyklos sodo projekte, organizuoti aplinkos tvarkymo dieną arba rengti iniciatyvą, skirtą DVT temai populiarinti.

Mokytojams nereikia daryti visko iš karto – pradėti galima nuo mažų projektų arba susieti DVT su kasdienėmis mokymo praktikomis. Pagrindinis tikslas – padėti mokiniams tapti apdairiais, atsakingais ir aktyviais piliečiais, pasirengusiais kurti teisingą ir tvarią pasaulio ateitį visiems.

2.1 Mokymosi tikslai

Integruodami Darnaus vystymosi tikslus (DVT) į pamokas, mokytojai, planuodami pamokas ir siekiant mokinių asmeninės pažangos, natūraliai sieja mokymąsi su pagrindinėmis ES vertybėmis – solidarumu, žmogaus teisėmis ir klimato veiksmais.

Mokymosi tikslai dažnai orientuoti į mokinių žinių ir įgūdžių ugdymą, reikalingų darnaus vystymosi skatinimui, įskaitant:

- pagarbos žmogaus teisėms skatinimą,
- socialinės įtraukties ugdymą,
- globalios ir Europos pilietiškumo jausmo formavimą (UNESCO, 2017; Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2016).

Pavyzdžiui, **DVT 4.7 tikslas** ypač akcentuoja ugdymą, kuris formuoja vertybes ir požiūrį, leidžiančius mokiniams spręsti vietos ir pasaulio iššūkius, atspindint ES akcentuojamą kokybišką švietimą, lygybę ir demokratinę kultūrą (Council of Europe, 2024; UNESCO, 2017).

Mokymosi rezultatai

Praktikoje mokiniai gali:

- rodyti **solidarumą**, dalyvaudami bendruomenės projektuose ir kolektyviniuose klimato veiksmuose,
- suprasti ir ginti **žmogaus teises**,
- dalyvauti **tarpdisciplininiame mokymesi**, jungiančiame aplinkos, socialinius ir ekonominius tvarumo aspektus (European Commission, 2025; Bridge 47, 2021).

ES **GreenComp kompetencijų rėmas** dar labiau remia šiuos rezultatus, pabrėždamas tokias kompetencijas kaip:

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- **tvarumo vertybių įsisavinimas**,
- **veikimas tvarumo labui**,
- **tvarių ateities vizijų kūrimas**,
  kiekviena iš jų grindžiama ES principais – teisingumu, įtrauktimi ir aplinkosaugos atsakomybe (European Commission, 2025).

Susiedami DVT su ES vertybėmis, mokytojai padeda mokiniams įgyti kompetencijų, reikalingų tapti **aktyviais, atsakingais piliečiais**, prisidedančiais prie teisingos, įtraukios ir klimato pokyčiams atsparios Europos (Council of Europe, 2024; Bridge 47, 2021).

Europos solidarumo ir tvarumo sąsaja

Mokytojai skatinami įkvėpti mokinius **susieti tvarumą su Europos solidarumu**, ugdant bendro likimo ir bendruomeniškumo jausmą. Integruojant tvarumo švietimą į pamokas, mokiniai supranta, kad klimato kaitos ir aplinkos iššūkių sprendimas – ne tik mokslinis ar techninis klausimas, bet ir **kolektyvinių ES vertybių**, tokių kaip solidarumas, įtrauktis ir bendra atsakomybė, klausimas (European Commission, 2025).

GreenComp rėmas akcentuoja „**tvarumo vertybių įsisavinimą**“ ir „**veikimą tvarumo labui**“, skatindamas mokinius dalyvauti kolektyviniuose veiksmuose ir suprasti Europos visuomenių tarpusavio sąsajas (European Commission, 2025; ITU, 2025).

Praktinis mokymasis ir ES iniciatyvos

Per **praktinį, tarpdisciplininį mokymą** ir iniciatyvas, tokias kaip **Erasmus+** ir **Europos solidarumo korpusas**, mokiniai patiria, kaip bendradarbiavimas ir solidarumas yra būtini DVT tikslams pasiekti (Swisscore, 2025). Tokios programos pabrėžia darbo kartu svarbą per sienas, kultūras ir bendruomenes, stiprindamos idėją, kad tvari ateitis priklauso nuo **tarpusavio palaikymo ir bendros vizijos** (European Commission, 2025).

Švietimas darnaus vystymosi srityje taip pat ugdo **globalų pilietiškumą**, skatina demokratijos, žmogaus teisių ir pagarbos įvairovei vertybes – tai pagrindinės tiek DVT, tiek Europos projekto vertybės (Council of Europe, 2018). Akcentuodami šias sąsajas, mokytojai padeda mokiniams matyti save kaip aktyvius Europos piliečius, prisidedančius prie **žalesnės, teisingesnės Europos**, vieningos bendro likimo idėja (Erasmus+ & European Solidarity Corps, 2024).

Projektai ir ES lyderystė tvarume

Project Partners
EGER 1774 ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
SOCIAL NEBULA
universität wien
SALESIANOS DO PORTO
ŠIAULIŲ „SAULĖS“ PRADINĖ MOKYKLA

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Mokytojai gali kurti **praktinius projektus**, pabrėžiančius ES lyderystę tvarumo srityje, pasitelkdami įvairius išteklius, rėmus ir realaus pasaulio pavyzdžius, remiamus ES politika ir finansavimu. Europos Komisija skatina integruoti tvarumą į visus mokymo aspektus, siūlydama praktinius įrankius, tarpusavio mokymosi galimybes ir finansavimą tarpdisciplininiams projektams, susiejantiems mokinius su vietos ir Europos tvarumo iniciatyvomis.

Projektai, įkvėpti **Naujojo Europos Bauhauzo** ir **EŽS**, pavyzdžiui, miesto atnaujinimo darbai, energijos efektyvumo programos ar mokyklų sodų iniciatyvos, leidžia mokiniams **aktyviai įsitraukti į klimato veiksmus, žiedinę ekonomiką ir socialinę įtrauktį**, tuo pačiu matant ES lyderystės pavyzdį (Horizon Magazine, 2024).

Pavyzdžiui, mokytojai gali padėti mokiniams **bendradarbiauti su vietos bendruomenėmis kuriant lietaus sodus vandens valymui**, dalyvauti **ekosavaitėse** arba tvarumo komitetuose, kaip tai daroma Europos mokykloje Miunchene (European School Munich, n.d.). ES finansuojamos programos ir **Erasmus+ mokytojų akademijos** suteikia mokytojams rengimą, skaitmeninius išteklius ir tarptautines mainų galimybes, stiprinančias tvarumo kompetencijas ir inovacijas pamokų projektuose.

Tokios praktinės veiklos ne tik ugdo kritinius gebėjimus ir aplinkosaugos sąmoningumą, bet ir gilina mokinių supratimą, kaip **ES politika ir vertybės skatina tvarius pokyčius Europoje ir pasaulyje**.

2.2 Pagrindinės kompetencijos

Norint įgalinti mokinius tapti aktyviais Europos ir pasaulio piliečiais XXI amžiuje, švietimas turi būti grindžiamas pagrindinių kompetencijų rinkiniu, atitinkančiu 17 SDGs, skatinančiu Europos vertybes ir įtraukiantį į realaus pasaulio veiklas per **Living Labs** ir socialinį aktyvumą. Šios kompetencijos yra tarpusavyje susijusios ir kertinės visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, atsakingai pilietinei veiklai ir inovacijoms tvarumo srityje. Kompetencijos pateikiamos abėcėlės tvarka aiškumo ir nuoseklumo dėlei.

1. **Aktyvus pilietiškumas**
   Apima prasmingą dalyvavimą socialinėje, pilietinėje ir aplinkosaugos veikloje. Padeda mokiniams įsitraukti į demokratinius procesus, siekti pokyčių ir stiprinti bendruomenes per dialogą ir bendradarbiavimą. Mokyklose tai galima įgyvendinti per mokinių inicijuotas akcijas, pvz., SDG sąmoningumo kampanijas ar bendruomenės tvarkymo projektus, dažnai testuojamus **Living Labs**, siejančių vietos problemas su mokinių sprendimais (Council of the EU, 2018; UNESCO, 2017).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Susiję SDGs: 11, 13, 16, 17
Europos dimensija: stiprina demokratines vertybes, dalyvavimą ir teisinės valstybės principus.

2. **Veiklos kompetencija (Agency Competence)**
Gebėjimas aktyviai spręsti tvarumo klausimus ir prisiimti atsakomybę už savo vaidmenį ateities formavime. Jungia žinias ir realaus pasaulio poveikį, skatina pilietinį įsitraukimą, savanorystę, aplinkosaugos iniciatyvas ir jaunimo inovacijas. **Living Labs** suteikia erdvę ugdyti šią kompetenciją, padedant mokiniams kurti bendruomenės problemų sprendimus (OECD, 2018; GreenComp, 2022).
Susiję SDGs: 4, 11, 13, 16
Europos dimensija: skatina atsakomybės jausmą ir iniciatyvumą jaunimo tarpe.

3. **Pilietinė kompetencija**
Apima kultūrinės įvairovės, Europos vertybių, žmogaus teisių ir demokratinio dalyvavimo supratimą. Ugdo kritinį požiūrį į socialinius procesus ir aktyvų įsitraukimą į socialinės teisingumo klausimus. Per **Living Labs**, orientuotus į įtrauktį (pvz., gerinant mokyklų prieinamumą), mokiniai patiria demokratinę veiklą iš pirmų rankų (Council of the EU, 2018).
Susiję SDGs: 4, 5, 10, 16
Europos dimensija: gilina teisių, pareigų ir bendros tapatybės suvokimą.

4. **Bendradarbiavimas**
Akcentuoja komandinių darbų, derybų, empatijos ir kolektyvinio problemų sprendimo įgūdžius. Leidžia mokiniams bendradarbiauti sprendžiant tvarumo iššūkius per tarpdisciplininį mąstymą ir tarpkultūrinį dialogą. Per bendradarbiavimo projektus **Living Labs**, pvz., visos mokyklos energijos taupymo planus, mokiniai praktikuoja bendradarbiavimą tarp skirtingų grupių (OECD, 2018).
Susiję SDGs: 4, 12, 17
Europos dimensija: stiprina vienybę įvairovėje ir solidarumą.

5. **Aplinkos atsakomybė**
Supratimas apie žmogaus poveikį ekosistemoms ir įsipareigojimas elgtis draugiškai aplinkai yra šios kompetencijos centras. Mokyklos gali inicijuoti **Living Labs**, tyrinėjant biologinę įvairovę vietos parkuose, tvaraus transporto modelius ar energijos taupymo strategijas. Tai ugdo pagarbą planetos riboms ir kartų atsakomybės principui (Council of the EU, 2018).
Susiję SDGs: 6, 12, 13, 14, 15
Europos dimensija: palaiko ES Žaliąjį susitarimą ir ekologinį pilietiškumą.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

6. **Ateities mąstymas**
   Gebėjimas numatyti ateities tendencijas, suprasti sisteminius pokyčius ir planuoti ilgalaikį tvarumą. Klasėje tai gali-pasireikšti kaip politikos atsakų į klimato kaitą nagrinėjimas ar miestų planavimo scenarijų analizė. **Living Labs** sustiprina šią kompetenciją, derinant prognozavimą su praktiniais eksperimentais (OECD, 2018).
   Susiję SDGs: 8, 9, 11, 13
   Europos dimensija: Skatina inovacijas ir politikos suvokimą pagal ES tikslus.

7. **Globalus suvokimas**
   Apima tarpkultūrinį supratimą, tarptautinį bendradarbiavimą ir sąmoningumą, tarpkultūrines ir tarptautines sąsajas kurios yra itin svarbios, sprendžiant klimato kaitos, nelygybės ir pandemijų keliamus iššūkius. Mokiniai gali naudotis skaitmeninėmis platformomis bendradarbiaudami su bendraamžiais iš kitų šalių SDG projektuose (UNESCO, 2017).
   Susiję SDGs: visi, ypač 1, 10, 17
   Europos dimensija: ugdo Europos ir pasaulio solidarumą.

8. **Socialinė ir kultūrinė kompetencija**
   Apima empatiją, tarpkultūrinius įgūdžius ir pagarbą įvairovei. Paruošia mokinius gyventi ir dirbti daugiakultūrėse aplinkose. Veiklos, tokios kaip kultūros festivaliai, įtraukiantis pasakojimas ar kalbų mainai, gali būti sustiprintos per **Living Labs**, skatinančius skirtingų požiūrių pripažinimą (Council of the EU, 2018).
   Susiję SDGs: 4, 5, 10, 11
   Europos dimensija: stiprina „vienybę įvairovėje“ ir socialinę sanglaudą.

9. **Tvarumo žinios**
   Mokiniai turi įgyti konceptualias tvarumo žinias, įtrauktas į aplinkos mokslus, ekonomiką ir visuomeninę gerovę. Tai apima gamtinių ciklų, išteklių naudojimo ir lygybės supratimą. Vien žinios nepakanka – jos turi būti susietos su **Living Labs** praktiniam mokymuisi (GreenComp, 2022; UNESCO, 2017).
   Susiję SDGs: visi
   Europos dimensija: gilina viešąsias žinias, stiprinančias tvarią demokratiją.

10. **Sisteminis mąstymas**
    Apima gebėjimą atpažinti socialinių, ekonominių ir aplinkos sistemų tarpusavio ryšius. Pagerina sprendimų priėmimą, atskleidžiant sudėtingas priežasties ir pasekmės grandines. Mokiniams tai galima ugdyti scenarijų modeliavimo ar visos mokyklos poveikio auditų pagalba **Living Labs** (GreenComp, 2022).
    Susiję SDGs: 7, 9, 12, 13, 17
    Europos dimensija: skatina vieningą politikos mąstymą ir holistinį ugdymą.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

11. **Vertybių orientacija**
    Apima etinį mąstymą, pagarbą žmogaus teisėms, solidarumą ir įsipareigojimą visų gerovei. Reikalauja asmeninių ir kolektyvinių vertybių aiškinimo globalių ir Europos prioritetų kontekste. Mokyklos gali tirti etines dilemas ir socialinės teisingumo klausimus per **Living Lab** debatus ar modelines asamblėjas (OECD, 2018).
    Susiję SDGs: 1, 5, 10, 16
    Europos dimensija: glaudžiai siejasi su pagrindinėmis ES vertybėmis ir socialine teisingumo samprata.

Šių kompetencijų ugdymas leidžia mokiniams kurti tvarią ateitį, įtvirtinti Europos tapatybę su pasauliniu požiūriu ir prasmingai prisidėti prie visų 17 SDGs. Integruotos realių projektų veiklos per Living Labs metodiką, šios kompetencijos paverčia klasę pokyčių agentais, skatina socialinį aktyvumą, tarpkultūrinį dialogą ir pilietinį įsitraukimą.

3. Europos tapatybės ir DVT ryšys

3.1 Europos sąjungos tapatybės ir 17 darnaus vystymosi tikslų sąsajos

17 darnaus vystymosi tikslų (DVT) yra Europos Sąjungos siekio kurti teisingą ir žalią ateitį pagrindas. Jie padeda šalims bendradarbiauti sprendžiant tokias problemas, kaip skurdas, tarša, klimato kaita ir nelygybė. DVT skirti visoms šalims – tiek didelėms, tiek mažoms. Kadangi Europa apjungia įvairias kultūras ir valstybes, šių pasaulinių tikslų susiejimas su europinėmis vertybėmis yra ypač svarbus.

Praktikoje ES įtraukia šiuos tikslus į kasdienį mokyklų gyvenimą. Mokytojai gali padėti mokiniams susieti energijos, sveikų miestų, perdirbimo, lygybės ar švaraus vandens temas su pamokomis apie komandinius įgūdžius, teisingumą ir rūpinimąsi aplinka. Nacionaliniai projektai – tokie kaip Lietuvos žaliasis mokyklų judėjimas ar Vengrijos tvarumo savaitė – rodo, kaip mokyklos gali mokyti DVT per įdomią ir praktinę veiklą: nuo medelių sodinimo iki mokslinių tyrimų.

Mokytojai gali naudoti klasės projektus, dalytis istorijomis iš įvairių Europos šalių ir skatinti mokinių iniciatyvas – pavyzdžiui, „žaliąsias komandas“, kurios įgyvendina DVT tikslus. Bendradarbiaudami mokiniai supranta, kad didelių iššūkių sprendimui reikia visų idėjų ir pastangų. Taip jie geriau suvokia, ką reiškia būti Europos bendruomenės dalimi – remtis solidarumu, pagarba ir komandinio darbo dvasia, siekiant pagerinti mūsų gyvenimą ir planetą.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

3.2 ES tapatybės ir 17 DVT sąsajos

17 Darnaus vystymosi tikslų (DVT) sprendžia globalius iššūkius, tokius kaip skurdas, nelygybė ir klimato kaita, derinant ekonomines, socialines ir aplinkosaugines priemones (European Commission, 2023a). ES aktyviai integruoja šiuos tikslus į savo politiką, suderindama juos su iniciatyvomis, tokiomis kaip Europos žaliasis kursas ir „Global Gateway“, kurios prioritetą teikia klimato neutralumui, žiedinei ekonomikai ir tvariai infrastruktūrai (European Commission, n.d.a; MPRA, 2023).

Skirtingai nei ankstesni Tūkstantmečio vystymosi tikslai (TVT), DVT taikomi visoms šalims – **tiek ES valstybėms narėms, tiek kandidatėms, tokioms kaip Turkija**, todėl jie yra labiau įtraukiantys ir orientuoti į veiksmą. Šis universalumas leidžia skirtingo išsivystymo šalims siekti **bendros tvarumo darbotvarkės**, stiprinant bendras vertybes, **tokias kaip socialinis teisingumas, aplinkos apsauga ir lygybė** (UNESCO, 2017; OECD, 2018).

Tiesiogiai ES kontekstui reikšmingi tikslai apima **DVT 4 (kokybiškas švietimas)**, kuriame ES pabrėžia įtrauktį, mokymąsi visą gyvenimą ir skaitmeninius gebėjimus, siekdama užtikrinti vienodas galimybes ir pasirengimą darbo rinkai (Eurostat, n.d.). **DVT 12 (atsakingas vartojimas ir gamyba)** įgyvendinamas per ES pastangas didinti energijos efektyvumą, gerinti atliekų tvarkymą ir mažinti pavojingų cheminių medžiagų naudojimą, nors išlieka iššūkių, tokių kaip didelė materialiųjų išteklių apkrova (Eurostat, 2024). Pavyzdžiui, Turkijoje mokyklose diegiamos **aplinkai palankios praktikos**, tokios kaip **perdirbimo programos ir energijos taupymo iniciatyvos**, o vykdomos **švietimo reformos** palaipsniui artina nacionalinę sistemą prie **ES standartų**, susijusių su lygiomis galimybėmis ir prieiga prie kokybiško švietimo. Šios pastangos remiasi bendromis atsakomybėmis siekiant įgyvendinti DVT 4 ir DVT 12 Europos mastu.

Europos žaliasis kursas tiesiogiai prisideda prie tikslų, susijusių su energija (DVT 7), klimato veiksmais (DVT 13) ir tvariais miestais (DVT 11), taip pat pabrėžia gero valdymo (DVT 16) ir partnerystės (DVT 17) svarbą kaip esminių įgalinimo veiksnių (MPRA, 2023). Tokios iniciatyvos kaip **„Global Gateway“** leidžia ES, kaip didžiausiai pasaulyje vystymosi pagalbos teikėjai, remti DVT atitinkančius projektus visame pasaulyje (European Commission, 2023).

Kalbant apie kolektyvinę atsakomybę ir bendras vertybes Europos lygmeniu, **etinės ir socialinės atsakomybės** grindžiamos **vienybės, teisingumo ir solidarumo principais**, ypač sprendžiant klimato kaitos, skurdo ir nelygybės problemas. ES klimato politika paremta **kolektyvinės atsakomybės** samprata, pabrėžiant, kad veiksmingi sprendimai reikalauja **koordinuotų veiksmų** tarp visų valstybių narių ir visuomenės sektorių (Sustain Europe, 2016). Bendradarbiaudama ES pasiekė reikšmingą išmetamo CO_2 kiekio sumažėjimą ir pelnė pasaulinį pripažinimą kaip klimato politikos lyderė (Sustain Europe, 2016; UNESCO, 2017).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Etinis valdymas ES orientuotas į **teisingumą, žalos vengimą ir solidarumą**, siekiant, kad klimato politika būtų **socialiai teisinga** ir apsaugotų pažeidžiamas bendruomenes. **Teisingos pertvarkos fondas** ir **Socialinis klimato fondas** yra apčiuopiami šios sistemos pavyzdžiai – jie sukurti tam, kad būtų sumažinta atskirties ir nevienodo naštos pasiskirstymo rizika perėjimo laikotarpiu (Scientific Reports, 2023; College of Europe, 2021). Tuo pat metu **Europos socialinių teisių ramstis** užtikrina lygias galimybes ir sąžiningas darbo sąlygas visoje Sąjungoje (European Commission, n.d.c.).

Vadovaudamasi šiomis vertybėmis, ES taiko **holistinį požiūrį** į skurdo ir nelygybės mažinimą, investuodama į **socialinę apsaugą, regioninę plėtrą** ir **įtraukią švietimo sistemą**. Tokios priemonės kaip **Europos socialinis fondas**+ ir **Sanglaudos fondas** remia užimtumo, mokymo ir integracijos iniciatyvas, stiprina sanglaudą ir padeda mažinti skirtumus tarp regionų (EAPN, 2022; Caritas Europa, 2023; SSRC, 2024).

Valstybių narių ir šalių kandidačių pastangos taip pat rodo, kaip darbas su **DVT stiprina europietišką tapatybę,** suartindamas šalis bendrų iššūkių sprendime. Turkijoje tokios nacionalinės programos kaip sąlyginės **piniginės išmokos už mokymosi lankymą (CCTE)** padeda mažas pajamas gaunančioms šeimoms ir **Sirijos pabėgėliams** gauti švietimo paslaugas, taip prisidedant prie **DVT 4 (kokybiškas švietimas)** ir **DVT 10 (nelygybės mažinimas)**. Be to, Turkijos investicijos į **atsinaujinančią energetiką** ir **žaliąją infrastruktūrą** parodo šalies įsipareigojimą siekti **europinio tvarumo** ir klimato tikslų.

Lietuva taip pat yra šio suartėjimo pavyzdys: įgyvendindama **DVT 13 (kova su klimato kaita)**, ji plečia **vėjo ir saulės energijos infrastruktūrą** bei skatina gyventojus jungtis **į energijos bendruomenes**. **„Tūkstantmečio mokyklų“ iniciatyva**, susieta su **DVT 4**, užtikrina įtraukią švietimo sistemą, nepriklausomai nuo regiono ar šeimos socialinės padėties. Be to, Lietuva aktyviai skatina **kultūrų įvairovės** pažinimą ir **tarpkultūrinį švietimą**, stiprindama pagrindines ES vertybes: demokratiją, įtrauktį ir vienybę (UNESCO, 2017).

Šie nacionaliniai pavyzdžiai ne tik dera su ES politika, bet ir sustiprina ES principą **„vienybė įvairovėje“**, suteikdami galimybes tiek valstybių narių, tiek kandidačių piliečiams realiais veiksmais įsitraukti į bendrų vertybių stiprinimą.

Dalyvavimas įgyvendinant DVT ugdo **kolektyvinį mąstymą**, paremtą bendru tikslu **ir tarpusavio pagarba**. **DVT 17 (partnerystė siekiant tikslų)** aiškiai skatina bendradarbiavimą tarp **vyriausybių, pilietinės visuomenės, verslo ir švietimo sektoriaus**, pabrėžiant poreikį kurti **įtraukius ir kultūriškai jautrius sprendimus** (World Summit Awards, 2024). Švietime tokios iniciatyvos kaip „gyvieji laboratoriniai centrai**“ (Living Labs)** ar **„17 kambarių“** metodas suteikia

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

mokiniams ir mokytojams galimybę kartu kurti vietinius tvarumo sprendimus, išlaikant ryšį su globalia darbotvarke (Brookings Institution, 2022).

Klasės aplinkoje mokymasis, paremtas DVT, skatina empatiją, problemų sprendimą ir sisteminį mąstymą – dėmesys nukreipiamas nuo individualių pasiekimų į **bendrą poveikį**. Tokie metodai padeda mokiniams tyrinėti **tarpusavio priklausomybę**, pagarbą kultūrinei įvairovei ir įsitraukimą į pasaulinius klausimus – tai atitinka strateginį ES tikslą kurti socialiai teisingas, tvarias ir atsparias visuomenes (Emerald, 2024; UNESCO, 2017).

Pabrėždamos bendradarbiavimu grindžiamą problemų sprendimą, Europos šalys ne tik laikosi ES standartų – jos **aktyviai formuoja, ką reiškia būti europiečiu** XXI amžiuje: **įsitraukusiu, etišku ir globaliai atsakingu.**

3.3 DVT vaidmuo formuojant kolektyvinę tapatybę

Visoje Europoje šalys susiduria su sudėtingais, tarpusavyje susijusiais iššūkiais – klimato kaita, biologinės įvairovės nykimu, išteklių senkančiais rezervais ir didėjančia nelygybe, kurie kelia grėsmę bendram gerbūviui ir ateities gerovei. **17 DVT** yra ne tik globalus veiksmų planas, bet ir pagrindas stipresnei kolektyvinei tapatybei nacionaliniu, europiniu ir tarptautiniu lygmeniu (UNESCO, 2017; European Commission, 2022). Spręsdami skurdo, sveikatos, švietimo, lyčių lygybės, vandens, energijos, ekonomikos, atsakingos gamybos, taikos ir partnerystės klausimus, DVT stiprina vertybes, kurios yra esminės Europos projektui: demokratiją, įtrauktį, solidarumą ir aplinkosauginę atsakomybę (Council of the EU, 2018).

Bendri iššūkiai ir bendri sprendimai

DVT universalumas skatina vienybę, nes reikalauja tarptautinio ir tarpdisciplininio bendradarbiavimo. Nei viena šalis negali viena spręsti tokių problemų kaip išteklių trūkumas, didėjanti nelygybė ar klimato krizė – būtini bendri sprendimai. Tai sudaro pagrindą europinei tapatybei, paremtai bendradarbiavimu, atsakomybe ir tarpusavio parama (European Commission, 2022).

Nacionaliniai pavyzdžiai: kaip DVT formuoja kolektyvinę veiklą

Turkija, kaip ES kandidatė, iliustruoja DVT vaidmenį vienijant. Susidurdama su tais pačiais iššūkiais kaip ir ES valstybės narės – klimato kaita, išteklių naudojimu ir nelygybe – Turkija taiko panašius sprendimus, suderintus su DVT:

● **DVT 4 (Kokybiškas švietimas) ir DVT 10 (Nelygybės mažinimas):** Sąlyginės piniginės perlaidos už mokyklos lankymą (CCTE) padidina švietimo prieinamumą mažas pajamas gaunantiems vaikams ir Sirijos pabėgėliams, skatindamos lygybę ir įtrauktį (European Commission, 2022).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

● **DVT 7 (Įperkama ir švari energija):** Karapinaro saulės jėgainė Konijoje – viena didžiausių Europoje – rodo didelio masto investicijas į atsinaujinančią energiją ir išmetamo CO_2 mažinimą.
● **DVT 6 (Švarus vanduo ir sanitarija) ir DVT 12 (Atsakinga gamyba ir vartojimas):** Tokiuose vandens stygiumi pasižyminčiuose regionuose kaip Šanliurfa vietos valdžia diegia modernias drėkinimo ir vandens taupymo sistemas, siekdama suderinti vietinius poreikius su pasauliniais tvarumo principais.

Lietuva, kaip ES narė, rodo, kaip DVT stiprina nacionalinį atsparumą ir europinę vienybę:
● **DVT 13 (Kova su klimato kaita):** Lietuva plečia vėjo ir saulės energetikos pajėgumus ir skatina gyventojų dalyvavimą energijos bendruomenėse.

● **DVT 4 (Kokybiškas švietimas):** Tokios iniciatyvos kaip „Tūkstantmečio mokyklos“ užtikrina įtrauktį ir švietimo lygybę, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos ar socialinės padėties.
● **DVT 11 (Tvarūs miestai ir bendruomenės):** Miestų planavimo iniciatyvos atspindi žiedinės ekonomikos principus ir tvarių viešojo transporto sistemų kūrimą.
● Kitos sritys – nuo **DVT 8 (Orus darbas)** iki **DVT 9 (Inovacijos)** – pabrėžia nacionalines pastangas skatinti žaliąsias darbo vietas, technologines inovacijas ir orų pragyvenimą.

Vengrija išskiria švietimu grindžiamas iniciatyvas, ypač nacionalinės **Tvarumo savaitės** metu – kasmet vykstančioje programoje dalyvauja daugiau nei 1 800 mokyklų ir šimtai tūkstančių mokinių. Visą savaitę dalyviai tyrinėja temas, tokias kaip biologinė įvairovė (DVT 15), vandens tausojimas (DVT 6), maisto švaistymo mažinimas (DVT 12), atsakingas vartojimas, atsinaujinanti energija (DVT 7) ir skaitmeninės inovacijos (DVT 9). Programa apima konkursus, dirbtuves ir realius projektus, skatinančius sąmoningumą ir veiksmus visų DVT srityse, kartu stiprinant pilietiškumą ir ekologinį sąmoningumą. Mokytojai bendradarbiauja su NVO, universitetais ir verslo įstaigomis, susiedami mokymą klasėje su veikla bendruomenėje ir nacionalinės tapatybės stiprinimu (Hungarian Ministry of Interior, 2024).

Tokios skirtingos gerosios praktikos visoje Europoje padeda mokytojams ir mokiniams matyti, kad sprendimai yra bendri, kultūriškai pritaikomi ir stiprinantys pasididžiavimą tiek nacionaline tapatybe, tiek europine priklausomybe.

Dalijimasis sėkme, kad stiprėtų vienybė

Sėkmės pavyzdžių pristatymas – Danijoje (vėjo energetika, DVT 7), Portugalijoje (socialinė ir pabėgėlių įtrauktis, DVT 5 ir DVT 16), Lietuvos socialinių įmonių veikla (DVT 8) – skatina tarpusavio mokymąsi ir patikimų, pritaikomų sprendimų diegimą. Kai tokios istorijos

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

įtraukiamos į mokymą mokyklose, jos stiprina pasididžiavimą, empatiją ir dinamišką „europietiškos tapatybės“jausmą (UNESCO, 2017).

Mokyklos vaidmuo: tapatybės formavimas per DVT

Švietimas yra svarbiausias ryšys tarp DVT ir kolektyvinės tapatybės. Mokyklos įtraukia socialinį teisingumą (DVT 16), lyčių lygybę (DVT 5), aplinkos apsaugą (DVT 14, DVT 15), gerą sveikatą (DVT 3), bado mažinimą (DVT 2) ir skurdo mažinimą (DVT 1) į mokymą bei popamokinę veiklą. Per projektinį mokymąsi, „gyvąsias laboratorijas“, „Erasmus+“ projektus ir partnerystes (DVT 17) mokiniai ugdo empatiją, kritinį mąstymą ir bendradarbiavimu grįstą problemų sprendimą – gebėjimus, būtinus darniai ir tvirtai visuomenei (GreenComp, 2022).

Klasės projektai, integruojantys tvarumo principus, stiprina mokinių ryšį su vietos bendruomene, jos istorija, kalba ir tradicijomis – bei su europinėmis ir pasaulinėmis vertybėmis, padėdami jiems suvokti savo vaidmenį kaip bendruomenės, šalies ir Europos piliečių (Council of the EU, 2018).

Kompetencijų ugdymas ateičiai

DVT skatina kritinį mąstymą, kūrybiškumą, sąmoningumą, vertybinę orientaciją ir sisteminį mąstymą – rengdami jaunąją kartą aktyviai ir atsakingai pilietybei tarpusavyje susijusiame pasaulyje (GreenComp, 2022; OECD, 2018).

DVT yra daugiau nei politikos rodikliai – tai kultūrinis pagrindas kolektyvinei tapatybei stiprinti. Integruodamos DVT į nacionalines ir mokyklų praktikas, tokios šalys kaip Vengrija, Turkija ir Lietuva rodo, kad vieningos ir tvarios Europos kūrimas reiškia bendrų vertybių, kompetencijų ir pasididžiavimo ugdymą ateities kartoms (UNESCO, 2017; Council of the EU, 2018).

3.4 Praktiniai įgyvendinimo būdai

Įgyvendinant 17 DVT švietime svarbu integruoti tvarumą į kasdienį mokyklos gyvenimą, ugdyti mokinių atsakomybės jausmą ir kurti partnerystes su platesne bendruomene. Toks visos mokyklos modelis apima ne tik aplinkosauginius tikslus, bet ir ekonomines, socialines bei pilietines darnaus vystymosi dimensijas, numatytas DVT sistemoje (UNESCO, 2017; Council of the EU, 2018).

Mokyklų veiklos, susiejančios DVT ir bendruomenę

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Mokyklos gali įgyvendinti DVT per įvairius vietiniais poreikiais grįstus projektus, skatinančius mokymąsi per praktiką ir realius iššūkius. Pavyzdžiai:
● **Perdirbimo ir atliekų mažinimo kampanijos**, susijusios su DVT 12 (Atsakingas vartojimas ir gamyba), DVT 13 (Klimato veiksmai) ir DVT 15 (Gyvybė žemėje).
● **Medžių sodinimo akcijos ir biologinės įvairovės projektai**, prisidedantys prie DVT 13, DVT 15 ir DVT 11 (Tvarūs miestai ir bendruomenės).
● **Klimato dirbtuvės ir energijos taupymo iššūkiai**, skatinantys DVT 7 (perkama ir švari energija) ir DVT 9 (Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra).
● **Sveikatos iniciatyvos**, tokios kaip sveikos mitybos mokymas ir fizinio aktyvumo programos, prisidedančios prie DVT 2 (Nėra bado) ir DVT 3 (Gera sveikata ir gerovė).

Tokios veiklos padeda mokiniams patirti DVT kaip gyvus, praktinio veikimo ir kūrybiškumo reikalaujančius principus jų kasdienėje aplinkoje (UNESCO, 2017).

DVT integravimas į kasdienį ugdymą

DVT taikymas įvairiuose dalykuose sustiprina mokymosi aktualumą ir realumą:
● **Gamtos mokslų pamokose** mokiniai gali tirti atsinaujinančius energijos šaltinius (DVT 7), vandens ciklus (DVT 6) ir taršos poveikį (DVT 14: Gyvybė vandenyje, DVT 15).
● **Socialiniai mokslai ir humanitariniai dalykai** atveria galimybę nagrinėti lyčių lygybę (DVT 5), taiką ir teisingumą (DVT 16), pilietinį įsitraukimą (DVT 17) bei skurdo mažinimą (DVT 1).
● **Kalbų disciplinose** galima analizuoti įtikinamą argumentavimą socialinio teisingumo temomis, kurti istorijas apie migraciją (DVT 10: Nelygybės mažinimas), refleksinius rašinius apie kultūrinę įvairovę ir įtrauktį (DVT 4, DVT 8).

Toks metodas atitinka rekomendacijas, kad visos ugdymo sritys turėtų stiprinti tvarumo žinias, gebėjimus, vertybes ir veikimo kompetencijas (Council of the EU, 2018; OECD, 2018).

Mokiniais pagrįstos iniciatyvos ir įgalinimas

Mokinių įgalinimas sustiprina DVT pagrindu vykdomo ugdymo poveikį. Pavyzdžiui, mokyklose Turkijoje jaunimas skatinamas veikti per:
● **„Žaliąsias komandas“** ar **„Eko klubus“**, kuriuose mokiniai patys organizuoja tvarumo muges, rengia kampanijas prieš plastiką, inicijuoja visuomenės informavimo veiklas vandens taupymo, švarios energijos ir socialinės įtraukties temomis (DVT 6, 7, 12, 13, 16, 17).
● **Bendraamžių mokymą** tokiais klausimais kaip sveikas gyvenimo būdas, skaitmeninis saugumas ir lyčių lygybė, prisidedant prie DVT 3, 5 ir 9.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Tokios mokinių inicijuotos veiklos ne tik ugdo aplinkosauginį ir pilietinį sąmoningumą, bet ir stiprina bendradarbiavimo, lyderystės bei kritinio mąstymo kompetencijas (GreenComp, 2022).

Atvejo analizė: geriausia Lietuvos praktika
Šiaulių „Saulės“ pradinėje mokykloje Lietuvoje DVT integravimas vykdomas sistemiškai per įvairias ugdymo sritis ir veiklas:
● **Aplinkos stebėjimas ir gamtos reiškinių pažinimas** (DVT 13: Klimato veiksmai, DVT 4: Švietimas).
● **Atliekų rūšiavimas ir antrinis žaliavų panaudojimas** (DVT 12).
● **Energijos taupymas ir tvarių įpročių formavimas** (DVT 7, DVT 11).
● **Dalyvavimas vietiniuose, nacionaliniuose ir tarptautiniuose projektuose**, tarp jų – elektronikos atliekų rinkimo iniciatyvos (DVT 12), paukščių apsaugos veiklos (DVT 15) ir automobilių nestatymo dienos, skatinančios tvarų judumą (DVT 11, DVT 3).

Mokykla yra Lietuvos Eko mokyklų tinklo narė ir bendradarbiauja su NVO, kitomis ugdymo įstaigomis bei aplinkosaugos organizacijomis organizuodama kūrybines dirbtuves (DVT 8), sodininkystės projektus (DVT 2, DVT 15) bei taikos ir solidarumo iniciatyvas (DVT 16, DVT 17). Kasmetinė savianalizė pagal programą „Tvarios mokyklos 2030“ užtikrina nuolatinį veiklų derinimą su DVT principais ir tvarumo kultūros stiprinimą (UNESCO, 2017).

Institucinis bendradarbiavimas ir profesinis tobulėjimas

2024 m. Šiaulių „Saulės“ pradinė mokykla inicijavo Šiaulių miesto Eko mokyklų tinklo kūrimą, bendradarbiaudama su vietos partneriais tvarumo ugdymo strategijų formavimui. Tarptautinė konferencija apie švietimą darniam vystymuisi tapo platforma geriųjų praktikų sklaidai ir inovatyvių pedagoginių modelių pristatymui (Council of the EU, 2018).

Nuolatinis vertinimas

Įsipareigojimas tvarumui atsispindi nuolatinėje institucijos savianalizėje, atliekamoje remiantis „Tvarių mokyklų vertinimo gidu“. Tai garantuoja pažangą visų 17 DVT link, neapsiribojant tik aplinkosauginiais ar socialiniais tikslais (OECD, 2018; GreenComp, 2022).

Nuoseklus mokyklos veiklų ir ugdymo turinio siejimas su DVT, mokinių įgalinimas ir partnerystės su bendruomene leidžia ugdymo institucijoms formuoti ne tik žinias, bet ir vertybes, gebėjimus bei veikimo kompetencijas, būtinas kurti teisingą, tvarią visuomenę. Šiaulių „Saulės“ pradinės mokyklos patirtis rodo, kad tikroji DVT integracija įgalina mokinius tapti

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

lyderiais tiek vietos, tiek pasauliniu mastu ir daro švietimą visuomenės kaitos varikliu (UNESCO, 2017; GreenComp, 2022).

4. Daugiašalė partnerystė ir vietinis poveikis

Mokyklos gali daryti didelį poveikį savo bendruomenėms, bendradarbiaudamos su vietiniais partneriais, tokiais kaip NVO, savivaldybės, verslas ir šeimos. Bendradarbiaudami mokiniai gali padėti spręsti tikras problemas – pavyzdžiui, kurti žalesnius miestus, gerinti sveikatą, skatinti lygybę ir valyti upes. Kai mokyklos įtraukia bendruomenę, visi mokosi kartu ir kuria tvirtus ryšius.

Sėkminga partnerystė prasideda nuo reguliarių pokalbių, aiškių tikslų ir atviro dalijimosi informacija. Mokytojai ir mokiniai gali kviesti partnerius dalyvauti mokyklos renginiuose, pasidalinti savo įgūdžiais ir įsitraukti į bendrus projektus. Mokiniai net gali imtis iniciatyvos – organizuoti ekoklubus, dalyvauti aplinkos tvarkymo veiklose ir padėti vietinių veiksmų dienose. Tai daro mokymąsi įdomų, padeda visiems suvokti vietos poreikius ir kuria pasididžiavimą mokyklų ir bendruomenių pasiekimais.

Per tokias partnerystes mokyklos ugdo svarbias DVT vertybes: komandinis darbą, atsakomybę, teisingumą ir kūrybišką problemų sprendimą. Kai mokyklos ir vietos partneriai dirba kaip komanda, mokiniai tampa aktyviais piliečiais, pasirengusiais kurti teisingesnį ir žalesnį pasaulį.

4.1 Bendruomenės partnerystės

Šiandieninėje dinamiškoje visuomenės konteksto aplinkoje, kai poreikiai sparčiai kinta ir pasauliniai iššūkiai tampa vis sudėtingesni, mokyklos turi unikalią galimybę veikti kaip bendruomenės įsitraukimo ir tvarumo transformacijos katalizatoriai. Kai formaliojo ugdymo ir neformalių mokymosi erdvių ribos tampa vis labiau pralaidžios, partnerystės su vietos valdžia, NVO, verslu ir pilietinės visuomenės veikėjais yra būtinos, siekiant ugdyti kompetencijas ir vertybes, įtvirtintas **17 DVT** (UNESCO, 2017; European Commission, 2022). Tokios partnerystės ne tik stiprina kontekstinį mokymąsi, bet ir suteikia mokiniams galimybę dalyvauti prasmingoje pilietinėje veikloje – taip kuriamas tvarios ir įtraukios Europos pagrindas.

Tvarus vystymasis reikalauja bendradarbiavimo valdymo ir bendros atsakomybės už tikslus – principų, kurie atitinka **Europos partnerystės elgesio kodeksą**, skatinantį dalyvavimą ir skaidrumą švietimo ir pilietinės visuomenės sektoriuose (European Commission, 2014). Pasitelkdamos bendruomenės partnerystes, mokyklos gali bendradarbiauti kuriant inovatyvius sprendimus realioms problemoms spręsti, tuo pačiu stiprindamos solidarumo, **įtraukumo ir demokratinio dalyvavimo vertybes**, kurios palaiko Europos tapatybę.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

A. Įtikinamų, poveikį kuriančių partnerystių kūrimas

Daugiašalių partnerystių kūrimas turėtų prasidėti **nuo bendruomenės išteklių ir poreikių strateginio žemėlapio sudarymo**. Mokyklos gali identifikuoti vietos veikėjus – savivaldybes, aplinkosaugos grupes, jaunimo centrus, kultūros institucijas, verslą ir pilietinio aktyvumo organizacijas, kurie dalijasi tvarumo vertybėmis ir darbotvarke. Šie veikėjai gali būti įtraukiami per problemomis grindžiamus bendradarbiavimo scenarijus, kurie apima kryžmines DVT sritis, tokias kaip:

- **DVT 3 (Gera sveikata) ir DVT 11 (Tvarūs miestai)** – per švarių judumo iniciatyvas arba aktyvaus transporto projektus
- **DVT 6 (Švarus vanduo) ir DVT 14 (Gyvybė vandenyje)** – per vietinius upių tvarkymo ir apsaugos projektus
- **DVT 5 (Lyčių lygybė) ir DVT 16 (Taika, teisingumas ir stiprios institucijos)** – bendradarbiaujant su moterų organizacijomis ar žmogaus teisių grupėmis

Turtu pagrįsta bendruomenės plėtra - Asset-Based Community Development (ABCD) modelis ypač efektyvus šiame etape, pabrėžiant bendruomenėje jau esančių stiprybių – žmonių, talentų, erdvių, tinklų – identifikavimą. Veiklos, tokios kaip kaimynystės pasivaikščiojimai, skaitmeninės žemėlapių kūrimo užduotys naudojant Padlet ar Google My Maps, bei interviu su suinteresuotaisiais padeda pagrįsti partnerystes vietos realybėmis (Kretzmann & McKnight, 1993).

B. Aiškių ir įtraukiančių komunikacijos kanalų įtvirtinimas

Tvarios partnerystės remiasi **reguliariu, dvipusiu bendravimu**. Pradinis entuziazmas dažnai išnyksta be struktūruoto dialogo, tikrinimų ar atsiliepimų mechanizmų. Švietimo darbuotojai ir mokyklų vadovai turėtų suplanuoti periodinius susitikimus gyvai ar skaitmeniniu būdu, sukurti bendras platformas (pvz., Slack, Trello, Basecamp) ir įtraukti mokinius į rezultatų sklaidą per mokyklos žiniasklaidą. Skatinant skaidrumą ir įtrauktį komunikacijoje, mokyklos stiprina pasitikėjimą, užtikrina partnerystių tęstinumą ir įkūnija **DVT 17 (Partnerystės tikslams**) principus kaip nuolatinį procesą, o ne vienkartinį renginį (UNESCO, 2017).

C. Žinių ir sprendimų kūrimas bendradarbiaujant

Veiksmingos partnerystės reikalauja daugiau nei užduočių pasidalijimo; jos turi apimti **bendrą kūrimą**, kai visos šalys vienodai prisideda prie darbotvarkės nustatymo, problemų įvardijimo ir strategijos formavimo. Mokiniai, šeimos, NVO ir vietos institucijos tampa ne tik veiklos naudos gavėjais, bet ir **bendraautoriais, partneriais** mokymosi ir veiklos procesuose. Šis požiūris paverčia mokyklas **„gyvomis pilietinėmis laboratorijomis“**, tiesiogiai įsitraukiančiomis į tokias sritis kaip:

- **DVT 12 (Atsakingas vartojimas)** – per žiedinės ekonomikos dirbtuves arba maisto švaistymo

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

mažinimo kampanijas
● **DVT 8 (Orus darbas ir ekonomikos augimas)** – per žaliųjų įgūdžių programas ir praktiką draugiškose aplinkai įmonėse
● **DVT 9 (Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra)** – per bendrą bendruomenės projektų idėjų ar sprendimų modeliavimą.

Aiški vidaus valdymo struktūra – pvz., **Projektų komitetų** sudarymas su mokinių, mokytojų ir partnerių atstovais – užtikrina atsakomybę ir dalijamą lyderystę. Toks dalyvavimo architektūros modelis atitinka tiek **DVT 10 (Nelygybės mažinimas)**, tiek **DVT 16**, skatinant lygybę, procesų skaidrumą ir demokratinę veiklą.

D. Partnerystės integravimas į ugdymo procesą

Bendruomenės partnerystės neturi likti periferinės, jos turi būti **įtrauktos į mokymo programas ir mokyklos kultūrą.** Tai galima pasiekti per**:**
● **Mokyklos masto kampanijas**, pvz., tvarumo muges ar įtraukias DVT savaites (DVT 4 ir DVT 13)
● **Tarpklasines atvirų durų dienas**, kuriose bendruomenės nariai kviečiami stebėti mokinių inicijuotus aplinkosaugos ir socialinės teisingumo projektus
● **Vietinius veiklos tyrimus**, kuriuose mokiniai nagrinėja bendruomenės iššūkius ir taiko tarpdisciplininius problemų sprendimo metodus (holistiškai remiant visus DVT)

Remiantis **GreenComp sistema**, tokios partnerystėmis pagrįstos praktikos ugdo sisteminį mąstymą, vertybių orientaciją ir bendradarbiavimo lyderystę mokinių tarpe (European Commission, 2022).

Strateginės, įtraukios ir veiksmų orientuotos bendruomenės partnerystės yra esminės, kad mokyklos taptų galingais tvaraus vystymosi ir kolektyvinės tapatybės formavimo agentais. Tikru įsitraukimu į įvairių vietos suinteresuotųjų dalyvavimą mokyklos kuria palaikančias ekosistemas DVT įgyvendinimui, tuo pačiu integruodamos **pagrindines Europos vertybes** į pilietinį elgesį. Šios partnerystės sujungia žinių įgijimą su etiška veikla, leidžiančia jaunimui tapti **kompetentingais, reflektuojančiais ir įsitraukusiais piliečiais**, tarnaujančiais teisingesnei, žalesnei ir atsparesnei visuomenei (Council of the EU, 2018; OECD, 2018).

4.2 Stebėsenos ir vertinimo strategijos

Efektyvus 17 DVT įgyvendinimas švietimo aplinkoje reikalauja nuolatinio, dalyvaujamo ir daugialypio stebėsenos ir vertinimo (M&E) metodo (UNESCO, 2017; OECD, 2018). Per patikimas stebėjimo, dalijimosi ir refleksijos sistemas mokyklos gali užtikrinti ne tik pažangą aplinkosaugos ir socialiniuose rodikliuose, bet ir nuolatinį įsitraukimą, mokymąsi bei kolektyvinį poveikį visoje DVT sistemoje.

Stebėsenos apimantis visus DVT

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Siekiant spręsti persipynusius ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius DVT aspektus, mokyklų ir bendruomenių stebėsenos strategijos turi būti visapusiškos. Galimi metodai: socialinius ir aplinkosauginius DVT aspektus, mokyklų ir bendruomenių stebėsenos strategijos turi būti visapusiškos. Galimi metodai apima:

- **Aplinkos rodiklius**, tokius kaip anglies pėdsako mažinimas, biologinės įvairovės stebėjimas, vandens ir energijos naudojimas bei atliekų tvarkymas (DVT 6, 7, 12, 13, 14, 15).
- **Socialinės pažangos rodiklius**, pvz., įtraukios švietimo dalyvavimo lygį, mokinių savanoriavimo dažnį, sveikatos ir gerovės apklausas, lyčių lygybės matavimus bei socioekonominės atskirties mažinimą (DVT 1–5, 8, 10, 16).
- **Ekonominius ir inovacijų duomenis**, įskaitant įsitraukimą į verslumo projektus, partnerystes su vietos įmonėmis ir skaitmeninio raštingumo ar žaliųjų ekonomikų iniciatyvų rezultatus (DVT 8, 9, 17).

Sujungdamos akademines disciplinas (pvz., geografiją ir biologiją su buveinių apsauga arba matematiką su atliekų auditų analize), mokyklos gali-kurti tarpdisciplininius duomenis, atspindinčius jų tiesioginį indėlį į DVT tikslus (OECD, 2018).

Dalyvaujamasis vertinimas ir mokinių lyderystė

Dalyvaujamo vertinimo kultūra yra esminė, siekiant suteikti mokiniams savininkiškumo jausmą DVT veikloje ir mokymesi. Kuriant **mokinių komitetus** arba „DVT darbo grupes“, kurios vadovauja mokyklos ir bendruomenės projektų vertinimui, užtikrinamas nuolatinis grįžtamasis ryšys, refleksija ir adaptacija. Šios grupės gali naudoti įvairias priemones, įskaitant skaitmeninius aplankus, refleksinius dienoraščius, bendruomenės apklausas ir interaktyvias prezentacijas, leidžiančias mokiniams mokytis tiek iš pasiekimų, tiek iš iššūkių (European Commission, 2022).

Siekiant stiprinti pilietinę ir europinę tapatybę, refleksinės apklausos ir susirinkimai gali įvertinti pokyčius mokinių solidarumo, demokratinio aktyvumo ir tarpkultūrinio supratimo jausme (Council of the EU, 2018). Tokie metodai, kaip vaizdo pasakojimai apie tai, ką reiškia būti europiečiu, vaidmenų žaidimai ir empatijos pratimai dar labiau palaiko vertybių ugdymo holistinį vertinimą (UNESCO, 2017).

Bendruomenės partnerystė ir bendra atsakomybė

Bendradarbiavimas su vietos valdžia, NVO, įmonėmis ir šeimomis didina stebėsenos sistemų patikimumą ir teisėtumą. Reguliarūs susitikimai su partneriais suteikia galimybių bendru sutarimu pasirinkti rodiklius, skaidriai teikti ataskaitas ir teikti tarpusavio paramą. Dalijamasi vertinimo struktūromis, pvz., lauko dienoraščiais, duomenų informacinėmis sistemomis ar viešais forumais, atveria mokyklų ir bendruomenių praktiką platesnei patikrai ir mokymuisi (European Commission, 2022).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Europos skaitmeninės platformos, įskaitant **eTwinning** ir **School Education Gateway**, palengvina rezultatų ir poveikio istorijų sklaidą tarp mokyklų ir šalių. Toks dalijimasis skatina palyginimą, tarpusavio mokymąsi ir atsakingumą Europos lygiu, kartu padedant mokykloms pozicionuoti savo DVT darbą platesniame ES švietimo politikos ir pilietiškumo kontekste (Council of the EU, 2018).

Pavyzdinė praktika: Salesianos do Porto „SULCO“ projektas

Vienas iš pavyzdžių – tarpžmogiškas **SULCO** projektas Salesianos do Porto mokykloje, bendradarbiaujant su Bonfim parapijos taryba. Mokiniai atliko interviu ir surinko istorijas iš vyresnių bendruomenės narių, sukurdami meninę pasirodymų programą, kuri sujungė kartas ir skatino socialinę įtrauktį. Ši iniciatyva vertino poveikį pagal dalyvių atsiliepimus, tarpžmogiškus susirinkimus ir asmeninės gerovės rodiklius, tiesiogiai atitinkančius DVT 3 (Sveikata ir gerovė), DVT 4 (Kokybiškas švietimas), DVT 10 (Nelygybės mažinimas) ir DVT 11 (Tvarūs miestai ir bendruomenės) (UNESCO, 2017).

Dinamiška, skaidri ir bendradarbiavimo principais grindžiama stebėsena bei vertinimo požiūris paverčia DVT įgyvendinimą iš atskirų veiksmų rinkinio į nuolatinio tobulinimo, refleksijos ir bendro atsakingumo kultūrą. Taikydamos integruotas strategijas, pagrįstas kiekybiniais duomenimis ir dalyvaujamuoju, vertybėmis pagrįstu vertinimu, mokyklos gali prasmingai prisidėti prie kiekvieno iš 17 darnaus vystymosi tikslų ir puoselėti stiprų Europos ir pasaulio pilietiškumo jausmą (European Commission, 2022; OECD, 2018; UNESCO, 2017).

5. Švietimo ir metodinės rekomendacijos

Siekiant padėti mokiniams suprasti ir įgyvendinti Darnaus vystymosi tikslus (DVT), mokyklos turėtų derinti tradicines pamokas su aktyviais, kūrybiškais ir realaus pasaulio projektais. Vietoje paprasto faktų dėstymo mokytojai veda mokinius per komandinį darbą, diskusijas, pamokas lauke, vaidmenų žaidimus ir bendruomenės iššūkius, kad kiekvienas mokytųsi veikdamas. Tokios veiklos leidžia tokioms didelėms temoms kaip klimato kaita, sveikata ar lygybė tapti realiomis ir įkvepiančiomis.

Šiuolaikinės mokymo priemonės - skaitmeninės platformos, žaidimai ir tinklalaidės - padeda dalytis idėjomis ir atverti klasę pasauliui. Mokiniai gali dalyvauti internetiniuose bendradarbiavimo projektuose, naudoti programėles vietos oro ar vandens kokybei matuoti ir netgi dalytis rezultatais su kitų šalių mokiniais. Mokytojai naudoja patikimus išteklius, tokius kaip EU Learn, „eTwinning“ ar Europos jaunimo portalas.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Vertinimas - tai daugiau nei testai. Mokytojai stebi, kaip mokiniai sprendžia praktines problemas, reflektuoja savo mokymąsi ir teikia vieni kitiems grįžtamąjį ryšį. Portfeliai ir komandiniai darbai parodo, kaip gerai mokiniai susieja DVT idėjas su tikruoju gyvenimu. Tai padeda visiems tapti mąstytojais, lyderiais ir aktyviais piliečiais, pasirengusiais kurti tvarią ateitį.

5.1 Mokymo strategijos

Kylant vis didesniems pasauliniams iššūkiams - nuo klimato kaitos iki didėjančios nelygybės ir biologinės įvairovės nykimo - švietimo sistemos turi vystytis, kad ugdytų kompetencijas, vertybes ir kritinį mąstymą, reikalingus kuriant tvarią ateitį. Tradiciniai, į mokytoją orientuoti metodai turi būti papildyti aktyviomis, bendradarbiavimo pagrindu grindžiamomis ir veiksmą skatinančiomis pedagogikomis, kurios įgalina besimokančiuosius prasmingai ir konstruktyviai įsitraukti į sudėtingas ekonomines, aplinkosaugos ir socialines problemas (UNESCO, 2017 m.).

Mokymo strategijų, suderintų su 17 DVT, įgyvendinimas neapsiriboja tvarumo turinio įtraukimą į esamus mokymo planus. Tai reikalauja transformuoti mokymo paskirtį ir metodus: jie turi būti santykiniai, tarpdisciplininiai, orientuoti į mokinį ir pagrįsti vertybėmis (Europos Komisija, 2022 m.). Tam reikia nuolatinio mokytojų profesinio tobulėjimo, refleksyvaus požiūrio į pedagogiką ir dinamiško bendradarbiavimo su partneriais už mokyklos ribų - šeimomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, viešosiomis institucijomis ir verslu. Toks įsitraukimas didina mokinių sąlyčio su realiais iššūkiais ir sprendimais galimybes, stiprina empatiją, pilietiškumą ir kritinį mąstymą bei savarankiškumą (ES Taryba, 2018 m.).

Mokymas darniojo vystymosi labui turi apimti ne tik kognityvines, bet ir etines, emocines bei praktines dimensijas. Toliau pateikiamos rekomenduojamos strategijos, susietos su atitinkamais DVT, skatinančios tokias kompetencijas kaip sisteminės mąstysenos, agentiškumo, bendradarbiavimo ir vertybinės nuostatos (OECD, 2018 m.; Europos Komisija, 2022 m.).

Rekomenduojamos metodikos

a) Probleminis mokymasis (PBL) - mokiniai dirba kartu, tyrinėdami realias tvarumo problemas. Pavyzdžiui, tiriant maisto švaistymą mokyklos valgykloje susiejami DVT 2 (Nulis bado), 12 (Atsakinga gamyba ir vartojimas) ir 13 (Klimato veiksmai). Mokiniai renka duomenis,

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

susitinka su suinteresuotaisiais asmenimis ir pateikia praktinius, faktais pagrįstus sprendimus, pvz., kompostavimą ar maisto pertekliaus perdavimą labdarai.

b) Projektinis mokymasis bendruomenės poveikiui - mokyklos ir bendruomenės projektai skatina DVT 11 (Darnūs miestai ir bendruomenės) ir 9 (Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra). Pavyzdžiui, mokiniai žemėlapyje žymi miesto pavojingas ar neprieinamas vietas ir rengia pasiūlymus jų gerinimui, kuriuos vėliau pristato vietos taryboms ar savivaldybėms.

c) Vaidmenų žaidimai ir simuliacijos - diskusijos apie lyčių lygybę, darbo teises ar klimato teisingumą (5, 8, 13 ir 16 DVT) lavina kritinį mąstymą, argumentavimo ir tarpkultūrinės kompetencijos įgūdžius. Imituojant sprendimų priėmimo procesus mokiniai geriau supranta demokratinį valdymą ir teisingumą.

d) Meninė integracija - kūrybinė raiška padeda ugdyti emocinį raštingumą ir refleksinį mokymąsi. Portugalijos iniciatyva „A Body is a Form“ nagrinėja būsto nelygybės ir lyčių tapatybės patirtis per meninės interpretacijos veiklas, todėl mokiniai giliau įsitraukia į DVT 1, 5, 10 ir 16.

e) Statistinis raštingumas - naudojant realius duomenis iš JT, OECD ar nacionalinių statistikos tarnybų (pvz., Portugalijos INE) mokiniai analizuoja rodiklius, susijusius su skurdu (DVT 1), švietimu (DVT 4) ir vandens prieiga (DVT 6). Platformos, tokios kaip Gapminder, padeda vizualizuoti duomenų netolygumus ir skatina analitišką refleksiją.

f) Skaitmeninės kampanijos ir tinklalaidės - mokiniai bendrai kuria skaitmeninį turinį, pvz., informacinius vaizdo įrašus, tinklaraščius ar tinklalaides, išryškinančias vietines problemas, susijusias su DVT (pvz., judumo barjerai žmonėms su negalia - DVT 10 /11). Tokios iniciatyvos skatina jaunimo balsą ir medijų raštingumą.

g) Tarpdisciplininiai projektai - tarpdisciplininis tyrinėjimas stiprina sisteminį mąstymą. Pavyzdžiui, susiejant meną, mokslą ir pilietinį ugdymą, mokiniai renka atliekas iš netoliese esančių paplūdimių, klasifikuoja medžiagas (DVT 14) ir savo radinius paverčia meno paroda su socialine žinute (DVT 12).

h) Etinių atvejų analizė - mokiniai nagrinėja etines dilemas, pvz., ličio kasybą elektromobiliams (DVT 7 /15) ar gyventojų iškeldinimą dėl urbanistinės plėtros (DVT 11/10), apmąsto kompromisus, teisingumą ir lygybę bei ugdo argumentavimo ir etines kompetencijas (DVT 16).

i) Paslaugų mokymasis (SL) - akademiniai tikslai derinami su pilietiniu įsitraukimu. Pavyzdžiui, bendradarbiaujant su vietos laikino apgyvendinimo centru, mokiniai gali organizuoti drabužių rinkliavą, analizuoti benamystės problemą ir kurti socialinės komunikacijos informacines priemones , taip prisidėdami prie DVT 1, 3, 10 ir 17.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

j) Lauko ir patirtinis mokymasis - mokymąsi perkėlus į natūralias ir kultūrines aplinkas gilinamas sisteminis sąmoningumas ir asmeninis ryšys. Pavyzdžiui, mokiniai atlieka biologinės įvairovės stebėsenos žygius, atpažįsta vietines ir invazines rūšis ir kritiškai apmąsto buveinių apsaugą (DVT 13, 14, 15).

Pedagoginės nuostatos

Kiekviena strategija turi būti pritaikyta kontekstui, atitinkamai struktūruota ir pritaikyta amžiui. Visų požiūrių centre yra mokytojo vaidmuo kaip tarpininko tarp mokymo plano ir realaus pasaulio sudėtingumo. Mokytojai padeda mokiniams suvokti DVT ne kaip abstrakčius tikslus, o kaip tarpusavyje susijusius iššūkius, reikalaujančius vietos veiksmų ir globalaus mąstymo. Tokios mokymosi aplinkos turėtų pabrėžti mokinių veikimo galią ir iniciatyvumą, bendradarbiavimą ir tarpkultūrinį dialogą, skatinant aktyvų dalyvavimą kuriant įtraukią ir tvarią ateitį (ES Taryba, 2018 m.; UNESCO, 2017 m.).

Efektyvus tvarumo ugdymas nėra susijęs su didesniu turinio kiekiu, o su tuo, kaip transformuojamas mokinių mokymasis veikti, mąstyti, jausti ir kurti ryšius. Vertinimas turėtų pereiti nuo izoliuoto turinio testavimo prie holistinės, suderintos ir autentiškos praktikos, atspindinčios darnaus vystymosi sudėtingumą. Reikšmingas vertinimas tvarumo ugdyme turi būti įtraukus, kompetencijomis pagrįstas ir atspindėti 17 DVT transformacinius tikslus. Formatyvus grįžtamasis ryšys, kompetencijų rubrikos, skaitmeniniai mokymosi aplankai bei bendraamžių ir savęs vertinimo procesai yra itin svarbūs, nes padeda mokiniams tapti aktyviais pokyčių kūrėjais. Kai vertinimas integruojamas į tarpdisciplininius mokymo planus ir siejamas su realaus gyvenimo situacijomis, jis tampa ne tik mokymosi pažangos matu, bet ir asmeninių bei visuomeninių pokyčių skatintojus.

6. Santrauka ir pagrindinės išvados

Šiame vadove parodyta, kaip mokytojai gali įgyvendinti DVT Europos klasėse. Jame paaiškinama, kad Europos tapatybė grindžiama sąžiningumu, lygybe ir bendradarbiavimu, ir kad šios vertybės natūraliai dera su DVT. Susiedami šias plačias idėjas mokytojai padeda mokiniams ne tik sužinoti apie DVT, bet ir tapti aktyviais, rūpestingais piliečiais savo vietinėje aplinkoje ir visoje Europoje.

Vadovas pateikia daug pavyzdžių - nuo sodininkystės ir perdirbimo projektų iki komandinio darbo, vaidmenų žaidimų ir skaitmeninių veiklų. Jis ragina mokytojus naudoti

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

kūrybiškas pamokas ir veiklas, kurios daro tvarumą realų ir įdomų. Geras mokymas yra daugiau nei faktai: tai mokinių padėjimas spręsti realias problemas, reflektuoti savo veiksmus ir kurti tvirtus santykius.

Galiausiai vadove pripažįstama mokytojų lyderystė ir pavyzdys. Artimai bendradarbiaudami su mokiniais, šeimomis ir platesne bendruomene, mokytojai įgalina jaunus žmones kurti teisingesnę ir žalesnę ateitį visiems. DVT integravimas yra galingas būdas ugdyti mokinių gebėjimus, priklausymo jausmą ir pasitikėjimą savo gebėjimu keisti pasaulį.

6.1 Pagrindinių sąvokų apžvalga

Šiame vadove nagrinėta 17 JT DVT integracija į švietimo praktiką per Europos tapatybės, demokratinių vertybių ir aktyvaus pilietiškumo prizmę. Jame pateikiamas išsamus pagrindas pedagogams visoje Europoje sukurti transformacines, įtraukias ir dalyvavimu grindžiamas mokymosi aplinkas, kurios paruoštų mokinius suvokti ir spręsti svarbiausius tvarumo iššūkius vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.

Europos tapatybės ir DVT tarpusavio priklausomybė

Šio požiūrio centre slypi supratimas, kad Europos tapatybė yra ne vien kultūrinė ar istorinė, bet ir vertybinė, grindžiama solidarumu, socialiniu teisingumu, žmogaus orumu, lygybe ir teisinės valstybės principu (ES Taryba, 2018 m.). Šios vertybės giliai įsišaknijusios 17 DVT pagrindinėse nuostatose, ypač tokiuose tiksluose kaip DVT 16 (Taika, teisingumas ir stiprios institucijos), DVT 10 (Nelygybės mažinimas) ir DVT 17 (Partnerystės siekiant tikslų).

Susiejant šiuos bendrus tikslus vadove pabrėžiama, kad DVT yra ne tik globalios atsakomybės priemonė, bet ir prizmė, per kurią galima prasmingai vystyti Europos projektą. Nesvarbu, ar kalbama apie įtraukią švietimą (DVT 4), lyčių lygybę (DVT 5), tvarią infrastruktūrą (DVT 9) ar klimato veiksmus (DVT 13), DVT suteikia bendrą kalbą veiklai tarp narių ir kandidačių valstybių, prisidedant prie labiau vieningos ir tvarios Europos (UNESCO, 2017 m.; Europos Komisija, 2022 m.).

Vietiniai veiksmai, ilgalaikis poveikis

Vadove aptartos daugybės nacionalinių praktikų – nuo iniciatyvų mokyklose Lietuvoje, Turkijoje, Vengrijoje ir Portugalijoje - rodo, kad prasmingas įsitraukimas į DVT prasideda vietiniu lygmeniu. Mokytojų inicijuoti projektai, tokie kaip bendruomenės sodininkystė, atsinaujinančios energijos švietimas ar įtraukios mokyklų kampanijos, tiesiogiai

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

prisideda prie tikslų, tokių kaip DVT 2 (Nulis bado), DVT 7 (Įperkama ir švari energija) ir DVT 11 (Darnūs miestai ir bendruomenės), kartu ugdydami pilietinį įsitraukimą ir tarpkultūrinę kompetenciją (MPRA, 2023 m.).

Šie vietiniai veiksmai rezonuoja su platesnėmis Europos pastangomis, tokiomis kaip Europos žaliasis kursas, Global Gateway iniciatyva ir teisingos pertvarkos mechanizmas, kurdami „iš apačios į viršų“ paramą „iš viršaus į apačią“ politikai ir stiprindami mokyklų ryšį su ES tvarumo strategijomis (Europos Komisija, 2023 m.).

Pedagoginės inovacijos: aktyvūs ir įtraukiantys metodai

Siekiant paruošti mokinius reikalingoms kompetencijoms tvariai ateičiai, vadove pristatytos įvairios aktyvaus mokymosi strategijos, įskaitant:

- **Žaidimą** - pavyzdžiui, žaidimas „Klasės DVT herojai“skatina įsitraukimą į sudėtingas tarpusavio sąveikas ir ugdo bendradarbiavimą bei problemų sprendimą, susijusį su visais 17 DVT (ES Taryba, 2018 m.).
- **Patirtinį mokymąsi ir išvykas**, kurios padeda mokiniams susieti teorines žinias su realia patirtimi, aplankant ūkius, švarios energijos projektus ar viešąsias institucijas. (DVT 2, 6, 7, 11).
- **Bendraamžių inicijuotas veiklas ir jaunimo veiksmų grupes**, kurios ugdo demokratinį dalyvavimą (DVT 4, 10, 16).
- **Dizaino mąstymą**, kuris skatina tarpdisciplininį kūrybinį problemų sprendimą ir bendruomenės iššūkių analizę bei sprendimų paiešką, susijusius su DVT 9, 11, 12 ir 13.

Šios metodikos ugdo kūrybiškumą, sisteminį mąstymą, etinę refleksiją ir atsparumą - visas esmines GreenComp tvarumo kompetencijų sistemos dimensijas (Europos Komisija, 2022 m.).

Vertinimas mokymuisi ir pilietiškumui

Vadovas taip pat pabrėžia, kad tvarumo ugdymą turi lydėti inovatyvus vertinimas, siekiant ne tik įvertinti mokymosi rezultatus, bet ir stiprinti refleksiją, savininkystę bei pilietinę atsakomybę. Tokios strategijos kaip formatyvus grįžtamasis ryšys, kompetencijų rubrikos, portfelio vertinimai ir bendraamžių ar savęs vertinimo priemonės padeda stebėti tvarumo kompetencijų vystymąsi, apimant kognityvinę, emocinę ir praktinę mokymo sritis (OECD, 2018 m.; UNESCO, 2017 m.). Susiejant vertinimą su realiomis užduotimis ir individualiais

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

bei komandiniais indėliais, mokyklos užtikrina, kad mokiniai ne tik įsisavintų informaciją, bet taptų aktyviais tvarių ateičių kūrėjais.

Mokytojai kaip pokyčių katalizatoriai

Mokytojai ir edukatoriai išlieka šios edukacinės transformacijos centre. Veikdami kaip tarpininkai tarp mokymo plano ir realių iššūkių bei kurdami partnerystes su vietos ir globaliais veikėjais, edukatoriai perkelia DVT ir Europos vertybes į kasdienę pedagoginę praktiką. Kaip nurodyta šiame vadove, mokytojai yra ne tik žinių perteikėjai, bet ir mokinių gebėjimo siekti pokyčių ugdytojai, demokratinių vertybių sergėtojai ir tiltų tarp vietinio ir globalaus kūrėjai (ES Taryba, 2018 m.; Europos Komisija, 2022 m.).

Apibendrinant, vadove parodyta, kad DVT integravimas į švietimą nėra periferinė užduotis, o pagrindinė, transformuojanti galimybė puoselėti Europos tapatybę, globalią atsakomybę ir demokratinį pilietiškumą. Naudodamos bendradarbiavimo priemones, įtraukias pedagogikas ir kompetencijų vertinimo metodus, mokyklos ir pedagogai atlieka esminį vaidmenį rengiant mokinius prisidėti prie tvarios ir socialiai teisingos Europos kūrimo.

6.2 Klausimai apmąstymui

Švietimas tvaraus vystymosi labui reikalauja daugiau nei žinių perdavimo – jis kviečia prasmingai reflektuoti, diskutuoti, keistis idėjomis ir veikti, kad mokiniai ugdytų iniciatyvumą, etinį mąstymą ir gebėjimą sistemiškai suvokti pasaulį (UNESCO, 2017 m.; Europos Komisija, 2022 m.). 17 DVT, aprašyti šiame vadove, tarnauja ne tik kaip kelio ženklai siekiant pasaulinio teisingumo ir ekologinės pusiausvyros, bet ir kaip galinga prizmė permąstyti pilietiškumą, atsakomybę ir priklausomybę - Europoje ir už jos ribų.

Šioje baigiamojoje dalyje pateikiamos refleksinės užduotys, skatinančios giliau apmąstyti DVT vaidmenį formuojant mūsų bendrą ateitį. Šiuos klausimus galima naudoti su mokiniais, mokytojų mokymo grupėmis arba bendruomenės suinteresuotosiomis šalimis, siekiant paskatinti bendrą mokymąsi, pilietinį dialogą ir vertybinį svarstymą apie tvarią transformaciją.

Vienijantis pagrindas: Europos tapatybė ir DVT

- **Kaip DVT gali tapti vienijančia Europos skirtingų kultūrų, istorijų ir tapatybių istorija?** Europa pasižymi kultūrine įvairove, daugiakalbiškumu ir regioniniais skirtumais.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Vis dėlto bendros vertybės - žmogaus orumas, demokratija, lyčių lygybė, solidarumas ir teisinė valstybė (ES Taryba, 2018 m.) - atsispindi DVT darbotvarkėje, ypač DVT 4 (Kokybiškas švietimas), 10 (Nelygybės mažinimas) ir 16 (Taika, teisingumas ir stiprios institucijos).

→ **Kaip švietimas gali naudoti DVT, kad sukurtų Europos tapatybės jausmą, paremtą ir vienybe, ir įvairove?**

- **Ar įsitraukimas į DVT padeda stiprinti demokratinį pilietinį dalyvavimą tiek ES valstybėse narėse, tiek kandidatėse?** Visame vadove matėme, kaip mokyklos Turkijoje, Vengrijoje, Lietuvoje ir Portugalijoje skatina vietos įsitraukimą į globalias problemas.

  → **Kaip tokie pavyzdžiai gali įkvėpti gilesnį įsipareigojimą demokratiniam dalyvavimui ir kultūrinei įtraukčiai visoje Europoje?**

Technologinės inovacijos ir aplinkos tvarumas

- **Ar technologinė pažanga gali būti iš tiesų tvari, jei ji sukelia naujų ekologinių ir etinių iššūkių?** Nors atsinaujinančios energijos sistemos (DVT 7) mažina priklausomybę nuo iškastinio kuro, jos taip pat remiasi retųjų žemių metalais, kurie žaloja jautrias ekosistemas. Panašiai skaitmenizacija (DVT 9) didina prieinamumą ir ryšį, bet kartu didina energijos poreikį dėl didžiulių duomenų infrastruktūrų.

  → **Kokius kompromisus turėtų prisiimti piliečiai ir politikos formuotojai?**

  → **Kaip švietimas gali padėti jauniems žmonėms spręsti šias dilemas ugdant jų kritinį mąstymą ir etinį jautrumą (DVT 12, 13)?**
- **Ar sprendimai vis dar gali būti laikomi tvariais, jei jų pagrindinės sistemos skatina netvarius vartojimo ir išteklių išgavimo modelius?**

  → **Kaip mes galime plėtoti „lėtąsias technologijas“, žiedinę ekonomiką ir atsakingos inovacijos modelius švietime ir kasdieniame gyvenime?**

Atsakomybė ir veiksmai trimis lygmenimis

1. **Asmeninė atsakomybė**

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- **Ką reiškia daryti „tvarius pasirinkimus“kasdieniame gyvenime?** Kaip mūsų vartojimo įpročiai - maistas, apranga, kelionės, vandens ir technologijų naudojimas - veikia globalias sistemas (DVT 1–3, 6, 12, 15)?

→ Ar asmeninio elgesio pokyčiai gali iš tikrųjų skatinti sisteminę transformaciją, ar jie turi būti lydimi struktūrinių reformų?

- **Kaip mūsų kasdieniai veiksmai gali atspindėti gilesnį įsipareigojimą orumui ir teisingumui, kaip numato DVT 5 (Lyčių lygybė) ir DVT 10 (Nelygybės mažinimas)?**

→ Kokius akluosius taškus galime turėti savo asmeninėje tvarumo praktikoje?

2. **Bendruomeninė ir kolektyvinė atsakomybė**

- **Kaip mokyklos gali būti katalizatoriai bendruomenės tvarumo inovacijoms?** Nuo bendruomeninių sodų iki perdirbimo iniciatyvų ir vietinių švarios energijos projektų, vietos ugdymas stiprina bendrystę (DVT 11, 13, 17).

→ Kokios formos geriausiai skatina tarpgeneracinį, įtraukų dialogą apie vietines tvarumo problemas?

- **Kaip bendruomenės kūrimas gali priešinti išskyrimą ir giliai puoselėti įtrauktį?** Dialogas, grindžiamas empatija, atskaitomybe ir žinių dalijimusi, prisideda prie DVT 5, 10 ir 16.

→ Kaip mokiniai gali praktikuoti demokratinę diskusiją, ypač kalbant apie ginčytinas ar emocingas temas?

3. **Politinė atsakomybė**

- **Kaip galima padėti jaunimui prasmingiau įsitraukti į politiką, politikas ir įstatymų leidybos procesus?** Pasitikėjimo politinėmis sistemomis stoka yra paplitusi, bet pilietinis pasyvumas riboja bendrą gebėjimą spręsti tokias problemas kaip klimato prisitaikymas (DVT 13) ar socialinė apsauga (DVT 1).

→ Kokie įgūdžiai ir žinios turi būti prioritetiniai pilietiškumo ugdyme, kad būtų skatinamas aktyvus dalyvavimas kuriant teisingą, tvarią politiką?

- **Kokį vaidmenį gali atlikti mokyklos, siekdamos sumažinti atotrūkį tarp jaunimo ir demokratinių institucijų?**

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

→ **Kaip edukatoriai gali vadovauti kritiniam, bet konstruktyviam politikos idėjų, lobizmo ir pasipriešinimo nagrinėjimui?**

Judėjimas link etinių, ilgalaikių pokyčių

DVT kviečia ne tik klausti „Ką galime padaryti?“, bet ir „Kodėl ir kaip tai darome?“. Šis perėjimas nuo vieno veiksmo prie etinio veiksmo pozicionuoja švietimą kaip tvaraus vystymosi kertinį akmenį. Kritinė refleksija, susieta su vietos aktualumu, emociniu intelektu ir aktyviu dalyvavimu, užtikrina, kad tvarumo pastangos būtų ne laikini sprendimai, o ilgalaikės kultūrinės transformacijos dalis (UNESCO, 2017 m.; OECD, 2018 m.).

Baigiamasis apmąstymas

- **Kokią Europą norime sukurti iki 2030 m. ir vėliau?**

→ **Kaip kiekvienas iš 17 DVT gali ne tik spręsti šiandienos krizes, bet ir formuoti vilties kupiną, įtraukią ir etišką ateitį?**

6.3 Praktinės taikymo galimybės

Pagrindinių tvarumo ugdymo principų ir Europos pilietiškumo transformavimas į prasmingą klasės ir bendruomenės veiklą reikalauja struktūruotų, įtraukiančių ir prisitaikančių metodikų. Remiantis JT 2030 darbotvarke ir pagrindinėmis Europos vertybėmis, šiame skyriuje pateikiama žingsnis po žingsnio metodika, skirta įgyvendinti edukacinius projektus, sujungiančius vietos, nacionalinį ir Europos lygmenis, tiesiogiai prisidedančius prie 17 DVT įgyvendinimo.

Integruojant tokias priemones kaip dalyvaujamasis planavimas, teminiai renginiai ir kompetencijų stebėjimas, ši struktūra leidžia mokykloms pereiti nuo ketinimo prie inovacijos - kuriant tiltus tarp besimokančiųjų, pedagogų, institucijų ir bendruomenės suinteresuotųjų asmenų (Europos Komisija, 2022 m.; UNESCO, 2017 m.).

1 etapas: bendrų pagrindų kūrimas per dialogą ir sąmoningumą

Pradėkite pristatydami pagrindines Europos pilietiškumo sąvokas (pvz., demokratiją, kultūros paveldą, vienybę įvairovėje) kartu su 17 DVT, aiškiai parodydami jų tarpusavio ryšius. Rengite diskusijas, teminius pristatymus ar skaitmeninių istorijų kūrimo projektus, kurie leistų mokiniams tyrinėti tokius klausimus kaip:

- **Kokios yra bendros vertybės, kurios vienija Europos piliečius skirtingose šalyse?**
- **Kurių DVT įgyvendinimas mūsų vietiniame kontekste yra svarbiausias ir kodėl?**

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Šio etapo tikslas - ne tik informuoti, bet ir įgalinti: įžiebti mokinių priklausomybės ir agentiškumo jausmą, kad jie jaustųsi ir Europos piliečiai, ir pasaulio tvarumo šalininkai (ES Taryba, 2018 m.; UNESCO, 2017 m.).

2 etapas: vietinio konteksto diagnostika bendrakūros būdu

Šiame etape bendradarbiaujant vertinami bendruomenės ištekliai, poreikiai ir kliūtys. Atliekant poreikių žemėlapius mokiniai bendradarbiauja su vietos institucijomis, organizacijomis ar šeimomis, kad nustatytų jų regionui aktualias tvarumo problemas, pvz, atliekų tvarkymas, maisto trūkumo rizika ar atsparumo klimato kaitai stiprinimas. **Praktinis pavyzdys:** profesinėje mokykloje Urémėje (Portugalijoje) mokiniai simuliuoja vietos rinkimus, analizuoja politines platformas ir nusprendžia, kurios geriausiai dera su DVT. Tai ugdo informuotą politinį raštingumą ir prisideda prie DVT 4 (Kokybiškas švietimas), 10 (Nelygybės mažinimas) ir 16 (Taika, teisingumas ir stiprios institucijos) (Europos Komisija, 2022 m.).

3 etapas: pagrindinių temų pasirinkimas ir pasitikėjimo kūrimas

Kai vietinis kontekstas suprastas, pedagogai ir mokiniai apibrėžia pagrindinę tvarumo temą (pvz., biologinės įvairovės nykimas ar energetinis skurdas) ir suskaido ją į valdomus subtemas. Aiškus problemos įvardijimas padeda suformuoti bendrą supratimą.

Praktinis pavyzdys: kampanija „Popierius už maistą“Portugalijoje, kurią inicijavo Maisto bankų federacija, renka perdirbamą popierių ir paverčia jį maisto parama pažeidžiamoms grupėms. Tokiose kampanijose dalyvaujančios mokyklos stiprina solidarumą (DVT 1, 2) ir aplinkosauginį sąmoningumą (DVT 12), išplėsdamos poveikį už klasės ribų.

4 etapas: matomų tikslų ir vertinimo kriterijų nustatymas

Siekiant išlaikyti aiškų kryptingumą ir dėmesį, užtikrinti atskaitomybę, mokyklos turėtų kartu parengti tikslų ir indikatorių matricą, kur kiekvienas tikslas būtų susietas su aiškiu rodikliu ir jo patikros metodu (pvz., pasodintų medžių skaičius, atskirtų atliekų kiekis, informacinėmis veiklomis pasiektų dalyvių skaičius).Šis etapas skatina duomenimis pagrįstą mąstymą ir remia DVT 17 (Partnerystės), DVT 9 (Inovacijos ir infrastruktūra), taip pat skatina tarpdalykinius ryšius su STEM, skaitmeninio raštingumo ir pilietinio ugdymo sritimis (OECD, 2018 m.).

Project Partners
EGER 1774 ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
SOCIAL NEBULA
universität wien
SALESIANOS DO PORTO
ŠIAULIŲ „SAULĖS“ PRADINĖ MOKYKLA

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

5 etapas: sprendimų kūrimas kartu ir veiklų įgyvendinimas

Šiame etape mokyklos suburia daugiakalbius dalyvių tinklus – mokinius, mokytojus, šeimas ir išorės partnerius - idėjų generavimui ir tvarumo projektų įgyvendinimui. Kiekvienas siūlomas sprendimas turėtų būti pagrįstas įgyvendinamumu, inovacijomis, įtrauktimi ir atitikti DVT.

Pavyzdžiai, kaip įgyvendinti veiklas:

- Teminės dirbtuvės, pvz., energijos kooperatyvai arba mažo atliekų kiekio gyvenimo seminarai (DVT 7, 12).
- Idėjų laboratorijos, kuriose taikomas dizaino mąstymas ar prototipų kūrimas.
- Bendruomenės kampanijos vietos problemoms spręsti, pvz., akcijos prieš plastiką (DVT 14) ar sveikatos lygybės iniciatyvos (DVT 3).
- Mokomosios medžiagos kūrimas, pvz., stalo žaidimai apie įtraukius miestus (DVT 11) arba tinklalaidės apie jaunimą ir klimato teisingumą (DVT 13).

Šis procesas turėtų būti iteracinis ir dalyvavimu pagrįstas, užtikrinant, kad būtų išgirsti visi balsai ir ugdomas nuosavybės bei priklausymo jausmas (UNESCO, 2017 m.).

Vietinių praktikų susiejimas su platesnėmis ES darbotvarkėmis

Ši praktinė sistema įgauna papildomą reikšmę, kai vietinės mokyklų iniciatyvos dera su ES prioritetais, tokiais kaip Europos žaliasis kursas, ES jaunimo strategija ar GreenComp kompetencijų sistema.

Geriausia praktika iš Vengrijos: tvarumo teminės savaitės – Vengrijos mokyklos bendrai rengia „Tvarumo temines savaites“, kuriose vyksta perdirbimo dirbtuvės, biologinės įvairovės pasivaikščiojimai ir skaitmeninės kampanijos. Šios veiklos prisideda prie DVT 7, 11, 13 ir 15 bei stiprina regioninį bendradarbiavimą.

Turkijos pavyzdžiai: vietinio ir ES lygio integracija - Turkijoje mokyklos ir savivaldybės bendradarbiauja pagal Turkijos žaliojo kurso veiksmų planą, kuris tiesiogiai derinamas su ES strategijomis. Pavyzdžiai:

- Urbanistinės daržininkystės projektai, remiantys DVT 2, 11 ir 12.
- „Diena be automobilio“ kampanijos, organizuojamos Europos judumo savaitės metu ir atkartojančios DVT 13.
- Atliekų rūšiavimo iniciatyvos, atitinkančios tiek nacionalinius žiedinės ekonomikos tikslus, tiek ES kriterijus.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Šios iniciatyvos rodo, kaip mokyklos veikia kaip „globalūs“ jungikliai, perkeldamos Europos aplinkos ir socialinius standartus į kasdienę tvarumo praktiką, pritaikytą jų vietos kontekstui (Europos Komisija, 2023 m.).

Stebėsena, dokumentavimas ir refleksija

Norint užtikrinti ilgalaikį mokymąsi ir vystymąsi:

- **Kurti individualius ar grupinius portfelius**, kurie apjungia pasakojimus, vizualizacijas ir rodiklius.
- **Skatinti mokinių vertinamąją projekto poveikio ir mokymosi rezultatų analizę**, naudojant skaitmenines priemones, tokias kaip „Padlet“, „Canva“ ar „Miro“.
- **Vesti projekto žurnalą**, kuris viso proceso metu užfiksuotų veiklas, iššūkius ir pritaikymus, taip užtikrinant skaidrumą, atskaitomybę ir nuolatinį augimą.

Šios praktikos padeda integruoti gebėjimą sąmoningai stebėti ir valdyti savo mokymosi procesą bei nuolatinį grįžtamojo ryšio pagrindu vykstantį apmąstymą. Jos stiprina esmines tvarumo kompetencijas, įskaitant atsakomybę (DVT 12), globalų pilietiškumą (DVT 16) ir sisteminį mąstymą (DVT 13).

Šis pagrindas suteikia konkretų ir pritaikomą metodą įtvirtinti DVT mokyklų veikloje. Skatindami dalyvavimą, tarpgeneracinį dialogą, skaitmeninį kūrybiškumą ir vietos–globalius partnerystės, mokyklos tampa tvarumo transformacijos ir socialinių inovacijų centrais. Nesvarbu, ar organizuojama „Tvarumo savaitė“, simuliuojami politiniai dialogai ar rengiamos maisto solidarumo kampanijos, mokyklos įgalina mokinius internalizuoti ir įgyvendinti DVT - per švietimą įgyvendindamos Europos siekius.

7. Savivertinimo ir testų klausimai

Savijsivertinimo ir testų klausimai padeda mokytojams ir mokiniams įsivertinti pažangą, susijusią su Darnaus vystymosi tikslais (DVT), bei nustatyti, kas sekasi gerai ir ką dar galima tobulinti. Mokytojai, naudodami savivertinimo klausimus, pavyzdžiui: „Į kuriuos DVT šiais metais sutelkiau dėmesį?“ arba „Kaip mano pamokos siejasi su realiomis problemomis mūsų mokykloje ar bendruomenėje?“, gali apmąstyti savo ugdymo praktiką. Tai paprastas būdas užtikrinti, kad mokiniai suprastų DVT ir aktyviai dalyvautų mokymosi procese.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Testų klausimai – pasirenkamieji, trumpo atsakymo ar kūrybinės veiklos užduotys – apima pagrindinius faktus, pavyzdžiui, „Kurio DVT tema yra kokybiškas švietimas?“, tačiau taip pat skatina mokinius mąstyti, spręsti problemas ir taikyti įgytas žinias. Pavyzdžiui, mokytojai gali klausti: „Įvardyk tris DVT ir paaiškink, kaip jie galėtų būti įgyvendinami jūsų mokykloje.“ Tokios praktinės užduotys leidžia mokiniams planuoti įvairias iniciatyvas, kurti plakatus ar vykdyti aplinkai draugiškus projektus.

Mokytojai ir mokiniai kartu nustato tikslus, aptaria pažangą ir dalijasi sėkmėmis. Tai stiprina mokymąsi, bendradarbiavimą ir padeda visiems tapti labiau pasitikinčiais savimi, atsakingais bei pasirengusiais kurti tvarią ateitį,

7.1 Savivertinimo klausimai

Efektyvus 17 Darnaus vystymosi tikslų integravimas į ugdymo praktiką reikalauja nuolatinės savirefleksijos, lankstumo bei įsipareigojimo tiek pasaulinei atsakomybei, tiek europinei tapatybei (Europos Komisija, 2022; Europos Sąjungos Taryba, 2018; UNESCO, 2017). Toliau pateikiami atviri klausimai skirti padėti pedagogams kritiškai įvertinti savo veiklą, susijusią su tvarumo ugdymu – individualiu, klasės ir bendruomenės lygmenimis. Savivertinimas padeda ne tik nustatyti stipriąsias puses ir tobulintinas sritis, bet ir ugdo bendrakūros, etinės refleksijos bei bendradarbiavimo inovacijų kultūrą – svarbius viso gyvenimo mokymosi ir demokratinio dalyvavimo veiksnius (OECD, 2018).

Aiškumas ir komunikacija

- Ar galiu aiškiai ir suprantamai paaiškinti darnaus vystymosi kontekstą bei siekius – įskaitant DVT, Darbotvarkę 2030 ir jų ryšį su europinėmis vertybėmis, tokiomis kaip solidarumas ir demokratija (Europos Sąjungos Taryba, 2018)?
- Ar mano mokiniai supranta, kodėl DVT yra svarbūs – tiek pasauliniu, tiek mūsų mokyklos, bendruomenės ir Europos kontekste?

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Išsamumas ir apimtis

- Kuriems DVT šiais metais skyriau mažiau dėmesio (pvz., 5 tikslui – lyčių lygybė, 14 tikslui – gyvybė po vandeniu ar 16 tikslui – taika, teisingumas ir stiprios institucijos)? Kokias strategijas galėčiau taikyti, kad juos labiau integruočiau į būsimas veiklas ar projektus?
- Ar galiu įvardyti du ar daugiau DVT, kurie ypač svarbūs mano mokyklos kontekste? Kodėl jie reikšmingi tiek vietiniu, tiek Europos Sąjungos lygmeniu?

Tarpdalykiškumas ir ugdymo turinio integracija

- Siejant DVT su konkrečiu dalyku, ar aiškiai parodau ryšius su kitomis disciplinomis ir pateikiu konkrečius tarpdisciplininio taikymo pavyzdžius (UNESCO, 2017)?
- Ar esu įgyvendinęs (-usi) tarpdalykinius projektus, kurie sprendžia sudėtingus tvarumo iššūkius ir ugdo sisteminį mąstymą (DVT 13)?

Aktyvus mokymasis ir pedagoginiai metodai

- Kaip dažnai pereinu nuo tradicinio mokymo prie aktyviųjų metodų, tokių kaip probleminis mokymasis, tyrimai lauke ar vaidmenų žaidimai, tiesiogiai siejant juos su DVT?
- Ar pastarųjų pamokų metu mokiniai buvo įgalinti tapti žinių kūrėjais, siūlančiais savo veiksmus, susijusius su DVT?

Vietinis kontekstas ir bendruomenės įsitraukimas

- Ar esu identifikavęs (-usi) konkrečią tvarumo problemą savo bendruomenėje ir pavertęs (-usi) ją bendrakuriamu „mokymosi laboratorijos“ projektu, įtraukiant mokinius ir vietos partnerius (pvz., savivaldybes, NVO)?
- Ar mano mokykla rengia ar dalyvauja teminiuose renginiuose (pvz., Vengrijos tvarumo teminė savaitė), siejančiuose vietinius projektus su ES ir nacionaliniais DVT (Europos Komisija, 2023)?

Įvairovė, lygybė ir įtrauktis

- Ar mano veiklos yra įtraukios, suteikiančios vienodas galimybes visiems mokiniams, nepaisant jų kilmės, mokymosi stiliaus ar specialiųjų poreikių (DVT 10)? Ką esu padaręs (-usi), kad užtikrinčiau visapusišką jų dalyvavimą?

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Vertinimas, refleksija ir tobulėjimas

- Ar mano vertinimo metodai atskleidžia ne tik akademinius pasiekimus, bet ir bendradarbiavimą, kritinį mąstymą bei poveikį bendruomenei – naudojant vertinimo kriterijus, aplankus ar savęs ir tarpusavio vertinimą (OECD, 2018)?
- Kokius rodiklius naudoju stebėti pažangai ir vertinti tiek procesus, tiek rezultatus, susijusius su DVT veiklomis?

Išoriniai partneriai ir tinklaveika

- Ar palaikau aktyvius ryšius su vietos valdžios institucijomis, įmonėmis ar pilietinės visuomenės organizacijomis, kad praturtinčiau DVT projektus (DVT 17)? Jei tokių ryšių trūksta, kokių veiksmų galiu imtis jų inicijavimui?
- Ar mano mokinių tvarumo projektai buvo pristatyti už klasės ribų – per skaitmenines platformas, mokyklos renginius ar bendruomenės iniciatyvas? Kaip toks viešinimas paveikė jų motyvaciją ir tolesnį įsitraukimą?

Etinė ir kritinė refleksija

- Ar esu vedęs (-usi) diskusijas etinėmis ar ginčytinomis temomis (pvz., „technologinis optimizmas“ prieš aplinkosaugą, išteklių naudojimo teisingumas), skatindamas (-a) mokinius formuoti argumentuotas, faktais grįstas pozicijas (DVT 9, 12, 13, 16)?
- Ar šios diskusijos paskatino naujų mokymosi būdų ar projektų atsiradimą mūsų mokyklos bendruomenėje?

Mokinių savarankiškumas ir įgalinimas

- Ar mokiniams suteikiama galimybė rinktis veiklas, projektus ar partnerius DVT iniciatyvoms? Ką dar galėčiau padaryti, kad stiprinčiau jų savarankiškumą ir lyderystę?
- Kokie įrodymai rodo, kad mano mokymas padėjo mokiniams ugdytis tvarumo gebėjimus, pilietiškumą ir pasirengimą mokytis visą gyvenimą?

Tęstinis profesinis tobulėjimas

- Kokius veiksmus atlieku, kad išlikčiau kompetentingas (-a) darnaus vystymosi švietimo srityje? Ar reguliariai dalyvauju ES platformose (pvz., *EU Learn, eTwinning, European Youth Portal*), seminaruose ar dalinuosi gerąja patirtimi tarptautiniu lygmeniu?

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Kokia nauja informacija, mokymai ar tinklai galėtų dar labiau sustiprinti mano, kaip į DVT orientuoto mokytojo, kompetenciją?

Asmeninė ir institucinė refleksija

- Apmąstydamas (-a) šiuos mokslo metus, kokias sėkmes ir spragas įžvelgiu integruojant DVT į savo mokymą ir mokyklos kultūrą? Ar mano pažanga atitinka pradinius tikslus ir platesnę Europos tapatybės bei tvarumo viziją?

Pavyzdiniai klausimai praktiniam taikymui

- Kokie du DVT šiuo metu yra svarbiausi jūsų mokyklos aplinkoje ir kodėl?
- Kaip šių tikslų įgyvendinimas galėtų pagerinti mokinių ir bendruomenės rezultatus?
- Kokiais būdais jūsų mokyklos tvarumo projektai prisideda prie ES tikslų ir bendrų vertybių?

Įsitraukdami į šiuos refleksinius klausimus ir užduotis, mokytojai ne tik įsivertina, bet ir tampa pavyzdžiu mokiniams bei kolegoms – ugdo gebėjimą prisitaikyti, kritiškai mąstyti ir etiškai veikti, siekiant tvaresnės ir vieningesnės Europos (Europos Komisija, 2022; UNESCO, 2017; Europos Sąjungos Taryba, 2018).

7.2 Žiniomis pagrįsti klausimai

Šiame skyriuje pateikiama žinių patikrinimo klausimų atranka, skirta įvertinti ir pagilinti mokytojų bei mokinių supratimą apie pagrindines sąvokas, aprašytas šiame vadove. Šie klausimai padeda įsisavinti esminius terminus, sistemas, susitarimus ir institucinius prioritetus, susijusius su Europos Sąjungos tvarumo darbotvarke ir jos sąsajomis su Jungtinių Tautų 17 darnaus vystymosi tikslais (DVT). Remiantis pagrindinėmis žiniomis, šie klausimai tampa atspirties tašku gilesniam, kritiškam ir refleksyviam mokymuisi, rekomenduojamam ankstesniuose skyriuose (Europos Komisija, 2022; UNESCO, 2017; Europos Sąjungos Taryba, 2018).

Toliau pateikti klausimai – tai pasirenkamųjų atsakymų ir trumpų atsakymų pavyzdžiai, kuriuos galima pritaikyti įvairaus amžiaus mokiniams, dalykams ir ugdymo aplinkoms. Jie tinka

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

tiek formuojamajam, tiek apibendrinamajam vertinimui ir skatina ne tik mechaninį informacijos įsiminimą, bet ir sąvokų įsisavinimą bei praktinį taikymą.

Bendrieji klausimai apie Darnaus vystymosi tikslus

1. **Kurį iš šių teiginių geriausiai apibūdina pagrindinį 2030 m. Darnaus vystymosi darbotvarkės tikslą?**

   o A) Koordinuoti nacionalinius gynybos biudžetus tarp ES valstybių

   o B) Siekti ekonomikos augimo išsivysčiusiose šalyse

   o C) Panaikinti skurdą, saugoti planetą ir užtikrinti gerovę bei taiką visiems iki 2030 m.

   o D) Kurti pažangias technologijas kosmoso tyrimams

   Teisingas atsakymas: C

   Paaiškinimas: 2030 m. Darbotvarkė apima 17 tarpusavyje susijusių DVT, kurie sprendžia socialinius, aplinkos ir ekonominius iššūkius bendra pasauline sistema (UNESCO, 2017).

2. **Kuris DVT konkrečiai skirtas įtraukiam ir kokybiškam švietimui bei mokymuisi visą gyvenimą skatinti?**

   o A) DVT 3 – Geras sveikatos ir gerovės lygis

   o B) DVT 4 – Kokybiškas švietimas

   o C) DVT 8 – Padorus darbas ir ekonomikos augimas

   o D) DVT 10 – Mažesnė nelygybė

   Teisingas atsakymas: B (UNESCO, 2017)

3. **Įvardykite tris Darnaus vystymosi tikslus ir pateikite po vieną pavyzdį, kaip kiekvienas iš jų galėtų būti įgyvendinamas jūsų mokykloje ar vietos bendruomenėje.**

   Galimi atsakymai:

   - **DVT 6 – Švarus vanduo ir sanitarija →** Iniciatyva, skatinanti mažinti vandens švaistymą mokyklos tualetuose
   - **DVT 12 – Atsakingas vartojimas →** Mokinų inicijuota rūšiavimo ir perdirbimo akcija
   - **DVT 13 – Klimato veiksmai →** Medelių sodinimas ir renginiai Žemės savaitės metu

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

4. **Kuris su Europos žaliuoju kursu susijęs politikos pagrindas remia jaunimo švietimą ir tarpsektorinį bendradarbiavimą siekiant Darnaus vystymosi tikslų?**

   Trumpas atsakymas: GreenComp – Europos tvarumo kompetencijų sistema (Europos Komisija, 2022)

   Paaiškinimas: GreenComp skatina žinias, aktyvumą ir sisteminį mąstymą įvairiuose sektoriuose, taip pat remia mokytojų profesinį tobulėjimą tvarumo švietimo srityje.

Klausimai apie Europos sistemas ir pasaulines partnerystes

5. **Kurioje ES sutartyje Darnus vystymasis aiškiai įvardytas kaip pagrindinis Europos politikos principas?**

   Trumpas atsakymas: Lisabonos sutartis

   Paaiškinimas: Lisabonos sutartyje tvarumas įvardijamas kaip viena iš ES pamatinių vertybių, pabrėžiant aplinkos apsaugą, žmogaus teises ir tarptautinį bendradarbiavimą (Europos Sąjungos Taryba, 2018).

6. **Koks yra DVT 17 – Partnerystės tikslų įgyvendinimui – pagrindinis tikslas?**

   o A) Skatinti viešųjų paslaugų privatizavimą

   o B) Kurti partnerystes tarp vyriausybių, pilietinės visuomenės ir privačiojo sektoriaus DVT tikslams pasiekti

   o C) Mažinti klimato kaitos įstatymų skaičių

   o D) Pakeisti nacionalines politikas globaliomis

   Teisingas atsakymas: B (UNESCO, 2017)

7. **Kuri iniciatyva atspindi ES pasaulinę investicijų strategiją, remiančią DVT įgyvendinimą ir tvarios infrastruktūros plėtrą tarptautiniu mastu?**

   Trumpas atsakymas: Global Gateway (Europos Komisija, 2023)

   Paaiškinimas: Global Gateway investuoja į tvarų transportą, skaitmeninę transformaciją, švarią energiją ir švietimo partnerystes visame pasaulyje.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

DVT, bendruomenės įsitraukimas ir europinė tapatybė

8. **Kaip mokykliniai projektai gali padėti mokiniams susieti DVT 10 (Mažesnė nelygybė) su europine įtraukties vertybe?**

   Trumpas atsakymo pavyzdys:

   Projektai, skatinantys lygias galimybes dalyvauti popamokinėje veikloje ar naudojantis įtraukiais mokymo ištekliais mokiniams su negalia, gali stiprinti socialinį teisingumą ir remti tiek DVT 10, tiek ES lygybės politiką.

9. **Kurie Darnaus vystymosi tikslai labiausiai prisideda prie demokratinių vertybių ir aktyvaus pilietiškumo ugdymo mokiniams?**

   Galimi atsakymai:

   - DVT 4 (Kokybiškas švietimas)
   - DVT 5 (Lyčių lygybė)
   - DVT 10 (Mažesnė nelygybė)
   - DVT 16 (Taika, teisingumas ir stiprios institucijos)

10. **Kodėl tarpkultūrinis supratimas yra svarbus siekiant Darnaus vystymosi tikslų įvairiose Europos bendruomenėse?**

    Trumpas atsakymas:

    Tarpkultūrinis supratimas skatina pagarbų dialogą ir solidarumą, leidžia kurti įtraukius bendruomeninius veiksmus, atitinkančius DVT ir puoselėjančius ES principą „vienybė įvairovėje“ (Europos Sąjungos Taryba, 2018).

Praktinės žinios vietiniams ir globaliems veiksmams

11. **Įvardykite vieną nacionalinę tvarumo iniciatyvą iš Turkijos, Portugalijos ar Vengrijos ir paaiškinkite, kaip ji prisideda prie DVT įgyvendinimo bei ES integracijos.**

    Atsakymo pavyzdys:

    Turkijos „Žaliojo kurso veiksmų planas“ remia DVT 11 (Tvarūs miestai) ir DVT 13 (Klimato veiksmai), skatindamas švarią energiją ir žiedinės ekonomikos principus, kartu derinant veiksmus su Europos žaliuoju kursu.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

12. **Jūsų mokykla organizuoja „Tvarumo savaitę“. Įvardykite bent tris DVT, su kuriais galėtų būti siejami jūsų renginiai, ir aprašykite po vieną veiklą kiekvienam tikslui.**

Galimas atsakymas:

- DVT 3 – Sveikata: sveiko maisto meniu ir vandens gėrimo akcija
- DVT 7 – Energija: mokinių kurti plakatai, skatinantys taupyti energiją
- DVT 12 – Vartojimas: daiktų mainų mugė ir nulinės atliekų dirbtuvės

Šiuos klausimus galima taikyti tiek individualiam vertinimui, tiek grupiniam mokymosi diagnostikos procesui. Naudojant juos kartu su refleksiniais metodais (žr. 7.1 skyrių), jie padeda stiprinti pagrindines žinias ir įkvepia praktiniam įsitraukimui į Darnaus vystymosi tikslų ir ES tvarumo strategijų įgyvendinimą.

7.3 Praktinio taikymo užduotys

Tvarumo teorijos vertimas į konkrečią praktiką yra būtinas, siekiant ugdyti tiek gebėjimus, tiek veiklumą, numatytus 17 Darnaus vystymosi tiksluose (DVT). Praktinio taikymo užduotys skatina mokinių įsitraukimą, tarpdisciplininį bendradarbiavimą ir sieja mokymąsi su realiu gyvenimu tiek vietos, tiek pasauliniu mastu (Europos Komisija, 2022; UNESCO, 2017). Toliau pateiktos veiklos remiasi gerąja Turkijos mokyklų ir platesnio Europos konteksto praktika, užtikrinančia visų DVT aktualumą bei pabrėžiančia tarpkultūrinį ir pilietinį ugdymo aspektą.

1. Energijos taupymo iššūkis visai mokyklai

- **Tikslas:** Įgalinti mokinius analizuoti, kurti ir įgyvendinti praktines strategijas, padedančias sumažinti energijos vartojimą mokyklos aplinkoje.
- **Susiję DVT:** DVT 7 (Įperkama ir švari energija), DVT 13 (Klimato veiksmai), DVT 11 (Tvarūs miestai ir bendruomenės).
- **Veiklos eiga:**
  - Sukurkite energijos komandas iš skirtingų klasių mokinių.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Atlikite mokyklos elektros energijos vartojimo auditą (apšvietimas, šildymas/vėdinimas, įrenginiai) ir nustatykite vietas, kur energija naudojama neefektyviai.
- Parenkite informacinę akciją su plakatais, priminimais ar skaitmeninėmis lentelėmis, skatinančiomis energijos taupymą.
- Sekite rezultatus kas savaitę; apdovanokite klasę ar grupę, kuri labiausiai prisidėjo prie energijos suvartojimo sumažinimo.
- Susiekite rezultatus su atsinaujinančios energijos, duomenų analizės ir vietos politikos temomis.

- **Plėtra:** Bendradarbiaukite su vietos energijos agentūromis ar tiekimo įmonėmis, organizuokite dirbtuves ar išvykas.

2. Išsamios rūšiavimo ir perdirbimo kampanijos organizavimas

- **Tikslas:** Ugdyti aplinkosauginį sąmoningumą ir sisteminį mąstymą, įtraukiant mokinius į mokyklos rūšiavimo veiklos tobulinimą.
- **Susiję DVT:** DVT 12 (Atsakingas vartojimas ir gamyba), DVT 6 (Švarus vanduo ir sanitarija), DVT 14 (Gyvybė po vandeniu), DVT 15 (Gyvybė žemėje).
- **Veiklos eiga:**
  - Įkurkite mokinių vadovaujamas rūšiavimo komandas, atsakingas už skirtingų atliekų (popieriaus, plastiko, metalo, elektronikos) surinkimo punktų įrengimą.
  - Klasės stebi ir fiksuoja surinktų atliekų kiekį, rengia pristatymus apie atliekų mažinimo pažangą.
  - Veiklą susiekite su gamtos mokslų ir matematikos pamokomis, taikydami praktinę duomenų analizę ir poveikio aplinkai modeliavimą.
  - Susiekite rezultatus su bendruomenės veikla – organizuokite informacinius renginius tėvams ar bendradarbiaukite su vietos perdirbimo centrais.
- **Plėtra:** Pridėkite kūrybines „antrinio panaudojimo“ užduotis – pvz., skulptūrų konkursus ar praktinių daiktų kūrimą, siejant su DVT 9 (Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

3. Bendruomeninio sodo projektas

- **Tikslas:** Skatinti biologinę įvairovę, sveikos mitybos įpročius ir bendruomenės įsitraukimą tiek miesto, tiek kaimo mokyklose.
- **Susiję DVT:** DVT 2 (Nulis bado), DVT 3 (Gera sveikata ir gerovė), DVT 4 (Kokybiškas švietimas), DVT 15 (Gyvybė žemėje).
- **Veiklos eiga:**
  - Klasės dalyvauja tyrimuose ir planavime: išsiaiškina vietinius ir sezoninius augalus, suplanuoja daržo išdėstymą, pasiskirsto priežiūros užduotis.
  - Bendradarbiaukite su vietos sodininkystės specialistais, NVO ar žemės ūkio organizacijomis.
  - Derliaus nuėmimą paverskite proga mokyti apie mitybą ir matematiką (augimo matavimas, derliaus skaičiavimas).
  - Surenkite atvirų durų dieną tėvams ir bendruomenei, pristatydami daržą ir tvaraus auginimo principus.
- **Plėtra:** Dalis derliaus gali būti paaukota vietos labdaros valgykloms ar bendruomenės virtuvėms, taip prisidedant prie DVT 1 (Nėra skurdo) ir DVT 10 (Mažesnė nelygybė).

4. Viešinimo ir informuotumo didinimo projekto kūrimas

- **Tikslas:** Ugdyti mokinių komunikacijos gebėjimus organizuojant veiklas, skirtas aplinkosaugos ar socialinio teisingumo temoms pristatyti bendruomenei.
- **Susiję DVT:** Visi DVT, ypač DVT 5 (Lyčių lygybė), DVT 10 (Mažesnė nelygybė), DVT 13 (Klimato veiksmai), DVT 16 (Taika, teisingumas ir stiprios institucijos), DVT 17 (Partnerystės tikslų įgyvendinimui).
- **Veiklos eiga:**
  - Mokiniai pasirenka aktualią temą (pvz., vandens taupymas, lyčių lygybė, patyčių prevencija).
  - Atlieka tyrimą apie duomenis, ES politiką ir partnerinių mokyklų pavyzdžius.
  - Kuria plakatus, infografikus, pristatymus, tinklalaides ar turinį socialiniams tinklams.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Organizuoja „Tvarumo muges“ arba dalyvauja tarptautinėse sąmoningumo dienose, kviesdami bendruomenės narius diskusijai.

- **Plėtra:** Užmegzkite partnerystes su kitų regionų ar šalių mokyklomis ir vykdykite bendras kampanijas (pvz., klimato kaitos plakatų mainus per *eTwinning* ar *European Youth Portal* platformas).

5. Integruotos ir bendradarbiavimu grįstos veiklos: tiltai tarp DVT tikslų

- **Tarpdalykinė DVT savaitė:** Surenkite visos mokyklos renginį, kuriame kiekviena klasė pasirinktų vieną ar du DVT, kurtų interaktyvias veiklas ir pristatytų sprendimus baigiamojoje parodoje, pabrėždama visų tikslų tarpusavio ryšius.
- **„Gyvos laboratorijos“ ir veiksmo tyrimai:** Mokiniai nustato realią vietos problemą (pvz., plastiko tarša upėje), bendradarbiauja su bendruomenės partneriais, siekia išsiaiškinti priežastis ir įgyvendina bandomuosius sprendimus, dokumentuodami pažangą (Europos Komisija, 2022).
- **Mokinių vadovaujami tvarumo klubai:** Įgalinkite mokinius tapti ilgalaikių ekologinių veiklų organizatoriais – nuo švarios energijos naudojimo stebėsenos (DVT 7) iki diskriminacijos prevencijos kampanijų (DVT 5, DVT 10).

Šios praktinio taikymo užduotys pabrėžia bendradarbiavimą, kūrybiškumą ir refleksiją – tai kertiniai tiek Darnaus vystymosi tikslų, tiek kokybiško Europos švietimo principai. Pritaikydamos šias veiklas prie skirtingų mokinių poreikių ir vietos sąlygų, Turkijos ir Europos mokyklos ugdo kritinį mąstymą, vertybes ir gebėjimus, reikalingus teisingai, įtraukiai ir tvariai ateičiai kurti (Europos Sąjungos Taryba, 2018; Europos Komisija, 2022; UNESCO, 2017).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

8. Priedai

8.1 Žodynėlis

Aktyvus pilietiškumas

Aktyvus asmenų dalyvavimas pilietiniame gyvenime ir demokratiniuose procesuose per bendruomeninį įsitraukimą, pilietinį veikimą, savanorystę bei tvarumo iniciatyvas. Susijęs su DVT 4, 10, 11, 13 ir 16.

Veiklumo kompetencija

Gebėjimas veikti iniciatyviai sprendžiant tvarumo klausimus, imtis iniciatyvos ir kartu kurti sprendimus. Svarbi *GreenComp* sistemos dalis, prisidedanti prie DVT 4, 10 ir 16.

Tvarumo ugdymo vertinimas

Mišrus formuojamojo ir apibendrinamojo vertinimo metodų derinys (pvz., vertinimo kriterijai, aplankai, savęs ir tarpusavio vertinimas), apimantis ne tik žinias, bet ir komandinius gebėjimus, pilietinę atsakomybę bei poveikį (DVT 4, 17).

Žiedinė ekonomika

Atkuriamoji gamybos ir vartojimo sistema, kai ištekliai naudojami pakartotinai, dalijamasi, taisoma ir perdirbama, taip mažinant poveikį aplinkai (DVT 9, 12, 13).

Klimato veiksmai (DVT 13)

Veiksmai, skirti švelninti klimato kaitos poveikį ir prisitaikyti prie jo per švietimą, inovacijas ir elgsenos pokyčius. Mokyklos tai taiko atlikdamos aplinkos auditą, vykdydamos informacines iniciatyvas ar taikydamos švarios energijos sprendimus.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Bendruomeninis mokymasis

Mokymasis, orientuotas į vietos kontekstą, įtraukiant suinteresuotuosius asmenis į bendrą problemų sprendimą, dažnai taikant „gyvųjų laboratorijų“ ar paslaugomis grindžiamo mokymosi modelius (DVT 11, 13, 17).

Kompetencijų pagrindu grindžiamas vertinimas

Vertinimo modelis, kuriame prioritetas teikiamas tvarumo kompetencijų – tokių kaip kritinė refleksija, bendradarbiavimas ir vertybinė orientacija – ugdymui, o ne turinio atkartojimui. Derinamas su *GreenComp* ir *OECD 2030* sistemomis.

Bendrakūra

Bendradarbiavimo procesas, kai mokiniai, mokytojai ir bendruomenės nariai kartu nustato iššūkius, kuria sprendimus ir vertina rezultatus, taip stiprindami atsakomybę ir veiklumą visų *DVT* srityse.

Kūrybinis mąstymas

Kūrybinis, iteracinis metodas, vedantis mokinius per empatijos, idėjų generavimo, prototipų kūrimo ir testavimo etapus, siekiant sukurti realius tvarumo sprendimus (*DVT* 3, 9, 11).

Skaitmeninis raštingumas

Gebėjimas naudoti skaitmeninius įrankius ir platformas komunikacijai, kūrybai bei bendradarbiavimui – svarbus siekiant *DVT* tikslų per informuotumo iniciatyvas, duomenų projektus ir pasaulinį dialogą (*DVT* 4, 9, 17).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Įvairovė ir įtrauktis

Pedagoginiai principai, užtikrinantys lygias galimybes ir atstovavimą visiems mokiniams, nepriklausomai nuo gebėjimų, kilmės ar mokymosi poreikių – ypač svarbūs *DVT* 4, 5, 10 ir 16.

Atsakomybė už aplinką

Supratimas apie žmogaus poveikį ekosistemoms ir įsipareigojimas mažinti žalą taikant tvarius sprendimus bei dalyvaujant aplinkosaugos politikoje (*DVT* 6, 7, 12, 13, 14, 15).

Europos žaliasis kursas

ES iniciatyva, siekianti klimatui neutralios ir sistemiškai tvarios ekonomikos iki 2050 m. Aktuali švietimui per veiklas, skatinančias švarią energiją, tvarią žemdirbystę ir įtraukią pertvarką (*DVT* 7, 9, 11, 13, 16).

Europinė tapatybė

Bendra tapatybė, grindžiama demokratijos, žmogaus orumo, solidarumo ir įvairovės vertybėmis. Stiprinama per bendrą veikimą siekiant *DVT* vietiniu, nacionaliniu ir ES lygmeniu.

Patyriminis mokymasis

Mokymasis per tiesioginį ir autentišką sąlytį su aplinka bei bendruomene. Skatina emocinį, etinį ir intelektinį ryšį su tvarumo iššūkiais (UNESCO, 2017).

Žaidybinimas

Žaidimo dizaino elementų – užduočių, lygių, varžymosi ar taškų sistemos – taikymas, siekiant sustiprinti motyvaciją ir įsitraukimą į tvarumo mokymąsi (*DVT* 4, 12, 13).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

GreenComp

Europos Komisijos sukurta tvarumo kompetencijų sistema, apibrėžianti žinias, įgūdžius ir nuostatas, reikalingas gyventi ir veikti tvariai (susieta su visais 17 *DVT*).

Tarpdalykinis mokymasis

Įvairių disciplinų – gamtos mokslų, etikos, meno, geografijos ir kt. – derinimas, siekiant visapusiškai spręsti tvarumo iššūkius (*DVT* 4, 12, 13, 16).

Gyvosios laboratorijos

Dalyvavimo principais grįstos edukacinės erdvės, kur mokiniai sprendžia realias vietos tvarumo problemas per kartu sukurtus eksperimentus ir prototipus (*DVT* 11, 13, 17).

Mokinių vadovaujamos iniciatyvos

Jaunimo projektai, kuriuose mokiniai imasi lyderystės, organizuoja tvarumo veiklas, moko bendraamžius ar kuria kampanijas (*DVT* 4, 5, 10, 17).

Aplanko vertinimas

Vertinimo metodas, kai kaupiami ir apmąstomi mokinių darbai, projektai bei pažanga taikant *DVT* principus ir tvarumo kompetencijas.

Probleminis mokymasis

Mokymosi metodas, kuriame mokiniai sprendžia sudėtingas tvarumo problemas, ugdydami kritinį mąstymą ir bendradarbiavimo gebėjimus (*DVT* 3, 6, 12, 13).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Paslaugomis grindžiamas mokymasis

Švietimo metodas, jungiantis akademinį mokymąsi su visuomenei naudinga veikla, siekiant, kad mokinių veiklos realiai prisidėtų prie *DVT* įgyvendinimo (*DVT* 1, 2, 3, 10, 17).

Solidarumas

Pagrindinė Europos ir pasaulinė vertybė, skatinanti tarpusavio pagalbą, socialinį teisingumą ir sąžiningą vystymąsi – esminė veikla siekiant *DVT* 1, 5, 10 ir 16.

Mokinių veiklumas

Mokinių gebėjimas kelti tikslus, reflektuoti ir imtis veiksmų teigiamam pokyčiui savo bendruomenėje. Artimai susijęs su *DVT* 4 ir *GreenComp* sistema.

Tvarumo savaitė

Laikotarpis mokykloje, skirtas iniciatyvoms, dirbtuvėms ir iššūkiams, skatinantiems supratimą ir veiksmus pagal svarbiausius *DVT*. Plačiai taikoma Vengrijos ir Turkijos mokyklose.

Darnaus vystymosi tikslai (DVT)

Septyniolika tarpusavyje susijusių JT tikslų, priimtų 2015 m., kaip visuotinis kvietimas panaikinti skurdą, saugoti planetą ir gerinti gyvenimo kokybę per įtraukią bei teisingą plėtrą iki 2030 m.

Sisteminis mąstymas

Analitinis požiūris, padedantis suprasti ekologinių, socialinių ir ekonominių sistemų tarpusavio ryšius. Leidžia įžvelgti priežasties ir pasekmės grandines bei netikėtas pasekmes (DVT 7, 12, 13).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Mokytojas – mokymosi proceso vadovas

Šiuolaikinis mokytojo vaidmuo, kai jis padeda mokiniams įgyti savarankiškumo ir nukreipia juos į prasmingą, vertybėmis grįstą veiklą, susietą su pasauliniais tikslais ir Europos strategijomis.

Teminiai projektai/renginiai

Struktūruotos mokyklinės veiklos (pvz., „Tvarumo mugės“, „Judumo savaitė“), orientuotos į vieną ar kelis DVT, skatinančios praktinį mokymąsi, įtrauktį ir bendruomenės dalyvavimą.

Vertybinė orientacija

Asmeninių ir kolektyvinių veiksmų derinimas su etiniais principais, tokiais kaip teisingumas, lygybė ir ilgalaikė atsakomybė. Būtina siekiant ateities, atitinkančios DVT.

Jaunimo dalyvavimas

Aktyvus jaunimo įsitraukimas į sprendimų priėmimą, planavimą ir pilietinį aktyvumą už tvarią ir teisingą visuomenę, susijęs su DVT 4, 10, 16 ir 17.

8.2 Santrumpos

ABCD – Asset-Based Community Development (Bendruomenės išteklių pagrindu grindžiamas vystymas)

Metodika, kuri nustato ir panaudoja bendruomenės stiprybes – žmones, institucijas ir išteklius – kaip pagrindą vietos plėtrai ir partnerystės kūrimui tvarumo ugdymo srityje.

DG – Directorate-General (Generalinis direktoratas)

Europos Komisijos vykdomieji padaliniai, atsakingi už konkrečias politikos sritis, pvz., švietimą (DG EAC) ar klimato politiką (DG CLIMA).

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

EAPN – European Anti-Poverty Network (Europos kovos su skurdu tinklas)

Europos NVO tinklas, kovojantis su skurdu ir socialine atskirtimi; dažnai siejamas su DVT 1 (Nėra skurdo) ir SDG 10 (Mažesnė nelygybė).

ECO – ECO-Schools Programme (ECO mokyklų programa)

Tarptautinė švietimo programa, skatinanti darnų vystymąsi, aktyvų pilietiškumą ir aplinkosauginę atsakomybę visos mokyklos principu.

EU – European Union (Europos Sąjunga)

27 valstybių narių politinė ir ekonominė sąjunga, puoselėjanti demokratijos, tvarumo ir žmogaus teisių vertybes; pasaulyje pirmaujanti DVT pažangos skatintoja.

EUR – Euras

Oficiali euro zonos valiuta; vartojama kalbant apie ES finansavimą, vystomąją pagalbą ar tvarumo investicijas.

GreenComp – European Sustainability Competence Framework (Europos tvarumo kompetencijų sistema)

Europos Komisijos sukurta sistema, skirta kompetencijomis grįstam tvarumo mokymuisi sektoriuose ir švietimo sistemose.

INE – Instituto Nacional de Estatística (Portugal) (Nacionalinis statistikos institutas (Portugalija))

Portugalijos oficialus statistikos institutas; dažnai naudojamas nacionaliniam DVT stebėsenos ir duomenimis grįstų mokymosi projektų kontekste.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

LMS – Learning Management System (Mokymosi valdymo sistema)

Skaitmeninė platforma mokymui teikti, sekti ir vertinti; plačiai taikoma tvarumo mokymuisi internetu.

MDGs – Millennium Development Goals (Tūkstantmečio vystymosi tikslai)

Aštuoni pasauliniai tikslai, galioję 2000–2015 m. prieš DVT; orientuoti į skurdo mažinimą, švietimą, lyčių lygybę ir sveikatą.

MoE – Ministry of Education (Švietimo ministerija)

Nacionalinė institucija, įgyvendinanti švietimo politiką; minima Turkijos, Vengrijos ir Portugalijos pavyzdžiuose DVT derinimo kontekste.

NGO – Non-Governmental Organization (Nevyriausybinė organizacija)

Pilietinės visuomenės organizacijos, remiančios DVT įgyvendinimą švietime, aplinkosaugoje ir socialiniame teisingume vietos ir tarptautiniu lygmeniu.

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija)

Tarptautinė organizacija, skatinanti politikos dialogą, švietimo inovacijas ir darnų vystymąsi, įskaitant programą „Education 2030“.

PBL – Problem-Based Learning (Probleminis mokymasis)

Tyrinėjimu grįstas mokymasis, kai mokiniai nagrinėja su DVT susijusius iššūkius, ugdydami kritinį mąstymą, bendradarbiavimą ir sprendimų kūrimą.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

SEL – Social and Emotional Learning (Socialinis ir emocinis ugdymas)

Pedagoginis požiūris, ugdantis emocinį intelektą, empatiją ir bendradarbiavimą – būtina etinei refleksijai ir tvarumo iššūkių sprendimui.

SDGs – Sustainable Development Goals (DVT - Darnaus vystymosi tikslai)

17 tikslų, kuriuos visos JT valstybės narės priėmė 2015 m. Darbotvarkėje 2030; apima švietimą, sveikatą, aplinką, lygybę ir taiką.

SEGs – Sustainable Education Goals (Tvarumo švietimo tikslai)

Kartais pedagogikoje vartojama kaip DVT atitikmuo; reiškia su DVT suderintus švietimo tikslus, ypač rengiant ugdymo turinį ir mokytojų mokymus.

SELFIE – Self-reflection on Effective Learning by Fostering Innovation through Educational Technologies (Savirefleksija apie veiksmingą mokymąsi, skatinant inovacijas per edukacines technologijas)

ES sukurta skaitmeninė savivįsivertinimo priemonė mokykloms, vertinanti skaitmeninių technologijų naudojimą mokyme, įskaitant su tvarumu susijusias inovacijas.

SL – Service-Learning (Paslaugomis grindžiamas mokymasis)

Metodas, jungiantis akademinį mokymąsi su visuomenine veikla, kad mokinių veiksmai kurtų pilietinį įsitraukimą ir DVT pažangą.

STEM – Science, Technology, Engineering, and Mathematics (Gamtos mokslai, technologijos, inžinerija ir matematika)

Daugiadisciplinė sritis, svarbi žaliųjų technologijų, energijos, inovacijų ir DVT sprendimų pažangai.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

TEMA – The Turkish Foundation for Combating Soil Erosion, Reforestation, and the Protection of Natural Habitats (Turkijos fondas kovai su dirvožemio erozija, miškų atkūrimui ir natūralių buveinių apsaugai)

Turkijos NVO, aktyviai dirbanti su DVT 15 (Gyvybė žemėje); dažnai minima aplinkosauginio ir tvarumo ugdymo pavyzdžiuose Turkijoje.

UN – United Nations (Jungtinės Tautos)

Tarptautinė organizacija, koordinuojanti valstybių veiksmus DVT įgyvendinimui, taikai, vystymuisi ir žmogaus teisėms skatinti.

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija)

Pagrindinė pasaulinė agentūra, remianti DVT 4 (Kokybiškas švietimas) ir Tvarumo švietimą (ESD); dažnai cituojama šio vadovo pedagoginėje sistemoje.

WHO – World Health Organization (Pasaulio sveikatos organizacija)

JT agentūra, susijusi su DVT 3 (Gera sveikata ir gerovė); nors šiame vadove ji plačiai neaprašoma, tačiau organizacija teikia svarbius su sveikata susijusius duomenis, kurie naudojami švietimo kontekste.

WWF Türkiye – World Wide Fund for Nature – Türkiye (Pasaulio gamtos fondas – Turkija)

Didelė aplinkosaugos NVO, bendradarbiaujanti su mokyklomis biologinės įvairovės ir klimato temų (DVT) projektuose Turkijoje.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

8.3 Papildoma literatūra

Aldrich, D. P. (2012). *Building Resilience: Social Capital in Post-Disaster Recovery.*

Aptariamas socialinių struktūrų ir bendruomeninio įsitraukimo vaidmuo atsparumui didinti; aktualu mokykloms, dirbančioms su DVT 11 ir DVT 17.

Bioeconomy Strategy (European Commission, 2018).

ES politikos gairės biopagrįstų sektorių transformacijai, palaikančios perėjimą prie tvarios žemdirbystės, energetikos ir medžiagų ciklų už Europos žaliojo kurso ribų.

Prieiga: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/environment/bioeconomy/bioeconomy-strategy_en

Brundtland Report (World Commission on Environment and Development, 1987): Our Common Future.

Šiuolaikinės darnaus vystymosi sampratos ištakos.

Prieiga: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf

Edwards, M., & Saltmarshe, D. (2018). The Development Dilemma: Security, Prosperity, and a Return to the Social Contract.

Akademinės įžvalgos apie įtraukų vystymąsi, politiką ir pilietiškumą.

Education for Climate Coalition (European Commission).

Veikianti ES iniciatyva, remianti bendraamžių mokymąsi, bendrakūrą ir klimato veiksmus švietime.

Prieiga: https://education-for-climate.ec.europa.eu/

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

European Environment Agency. (2023). State and Outlook of the Environment Report.

Periodinė, duomenimis grįsta Europos aplinkos būklės analizė; padeda planuoti tarpdisciplinines DVT pamokas.

Prieiga: https://www.eea.europa.eu/soer

Hofman-Bergholm, M. (2018). "Reconsidering the Concept of Sustainability in the Context of Education and Wellbeing."

Tyrimas, siejantis holistinę gerovę ir transformacinį tvarumo švietimą Europos kontekste.

IPCC Sixth Assessment Report: Climate Change 2023.

Pagrindinės mokslo išvados apie dabartinę ir būsimą klimato riziką; mokymui aktualu DVT 7, 11, 13, 14 ir 15.

Prieiga: https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/

Peters, M. A., Heraud, R., & Gibbons, A. (2019). "Towards a Philosophy of Sustainability Education: Policy, Practice and Innovation." Educational Philosophy and Theory, 51(5), 409-415.

Apžvalga, jungianti politikos sistemas su praktiniais pokyčiais tvarumo ugdyme.

United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2012). Learning for the Future: Competences in Education for Sustainable Development.

Pamatinis šaltinis pedagogams, kuriantiems visos mokyklos ir tarpdisciplininius tvarumo kompetencijų modelius.

Prieiga:

https://unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/ESD_Publications/Competences_Publication.pdf

World Bank (2020). Transforming Education for Results in Eastern Europe and Central Asia.

Didelio masto švietimo reformos ir inovacijos, susijusios su DVT, įvairiuose Europos regionuose.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

*Šie šaltiniai pateikia vertingas įžvalgas ir priemones, skirtas toliau tobulinti ugdymo turinį, atlikti analizę bei stiprinti mokytojų profesinę kompetenciją tvaraus vystymosi, Europos politikos ir holistinio ugdymo kontekste. Norint rasti praktinių išteklių, rekomenduojama naudotis pagrindiniais atvirais švietimo portalais, tokiais kaip „Erasmus+“ projektų rezultatų platforma ir „Education for Climate Coalition“ (*Europos švietimo bendruomenės tinklas).

8.4 Dažniausiai užduodami klausimai (DUK)

1. Kodėl mokykloms verta įsitraukti į 17 DVT įgyvendinimą?

Įsitraukimas į Darnaus vystymosi tikslų (DVT) įgyvendinimą padeda mokiniams tapti sąmoningais piliečiais ir spręsti neatidėliotinus pasaulinius iššūkius, tokius kaip klimato kaita, nelygybė, taika ir aplinkos apsauga. DVT integravimas ugdymo procese skatina holistinį kompetencijų vystymą – sisteminį mąstymą, kritinį reflektavimą ir veiklumą – kartu stiprinant bendrą Europos tapatybę, grindžiamą solidarumu ir tvarumu (Europos Komisija, 2022; UNESCO, 2017).

2. Kaip mokykloms pasirinkti, į kuriuos DVT sutelkti dėmesį?

Mokykloms rekomenduojama:

- Bendradarbiaujant su suinteresuotosiomis šalimis įvertinti bendruomenės poreikius ir stipriąsias puses.
- Derinti projektų prioritetus su vietos aktualijomis (pvz., DVT 4 – įtraukusis švietimas, DVT 13 – veiksmai dėl klimato kaitos).
- Kiekvieną trimestrą keisti DVT temą, kad būtų užtikrintas visapusiškas tikslų aprėpimas.
- Įtraukti mokinius į sprendimų priėmimo procesą, siekiant ugdyti jų atsakomybę ir veiklumą.

3. Kokie yra mokyklinių projektų pavyzdžiai, orientuotų į Darnaus vystymosi tikslus (DVT)?

Įprasti DVT tematikos projektai apima:

- Energijos taupymo varžybas (DVT 7, DVT 13)

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Atliekų mažinimo ir perdirbimo iniciatyvas (DVT 12)
- Bendruomenės sodininkystės projektus maisto saugumui stiprinti (DVT 2, DVT 15)
- Renginius ir informuotumo kampanijas klimato kaitos tema (DVT 13)
- Mokinių vedamas dirbtuves prieš patyčias ir už įtrauktį (DVT 5, DVT 10, DVT 16)
- Bendradarbiaujančias „Gyvąsias laboratorijas“ (Living Labs) su vietos partneriais, sprendžiant realius tvarumo klausimus.

4. Kokias ES aplinkosaugos gaires turi atitikti mokykliniai projektai?

Projektai turėtų remtis:

- Europos žaliuoju kursu (European Green Deal) – pagrindine politika, siekiančia iki 2050 m. užtikrinti klimato neutralumą, švarią energiją ir žiedinę ekonomiką.
- ES atliekų mažinimo, perdirbimo standartais ir švarios energijos direktyvomis.
- Nacionalinėmis ES aplinkos veiksmų plano adaptacijomis, pavyzdžiui, Žaliųjų veiksmų planais (Green Deal Action Plans).
- Tarpvalstybinių veiklų atveju – laikytis BDAR (GDPR) ir e. saugumo (eSafety) reikalavimų, kai dalijamasi mokinių darbais ar duomenimis.

5. Kaip mokyklos gali stebėti ir vertinti DVT iniciatyvų poveikį?

- Taikyti formuojamąjį ir apibendrinamąjį vertinimą (pristatymai, ataskaitos, skaitmeniniai aplankai).
- Nustatyti aiškius, išmatuojamus tikslus kiekvienam DVT (tikslų-rodiklių matrica).
- Rinkti kokybinius (refleksijos, atsiliepimai) ir kiekybinius (energijos/atliekų duomenys) įrodymus.
- Skatinti savivertinimą ir tarpusavio vertinimą bei nuolatinį grįžtamąjį ryšį su bendruomenės partneriais (OECD, 2018; UNESCO, 2017).

6. Koks tarpmokyklinio ar ES lygmens bendradarbiavimo vaidmuo?

Bendradarbiavimas tarp mokyklų nacionaliniu ir Europos lygmeniu leidžia:

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Keistis gerąja patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų (pvz., eTwinning, *European Youth Portal).*
- Vykdyti bendrus projektus, analizuojančius vietos ir pasaulio tvarumo klausimus iš skirtingų perspektyvų.
- Kurti bendrai valdomas skaitmenines kampanijas ir konkursus, stiprinančius poveikį.
- Skatinti kalbinį ir kultūrinį bendravimą**,** stiprinant solidarumą ir europinę tapatybę.

7. Kaip kurti partnerystes su savivalda, NVO ar verslu?

- Pradėti nuo bendruomenės poreikių ir išteklių įvertinimo (ABCD metodas).
- Sukurti potencialių partnerių žemėlapį, remiantis bendromis vertybėmis ir DVT prioritetais.
- Užmegzti kontaktą per susitikimus ar kvietimus į mokyklos renginius DVT tematika.
- Bendrakūrybiškai rengti projektus, teikiančius abipusę naudą, pvz., informuotumo kampanijas, aplinkos tvarkymo akcijas, savanorystės veiklas ar profesinius susitikimus (Europos Komisija, 2022).

8. Kokie skaitmeniniai įrankiai ir ištekliai rekomenduojami DVT projektų planavimui ir stebėsenai?

Rekomenduojamos platformos:

- EU Learn – žaliųjų pokyčių ištekliams.
- eTwinning – saugiam tarpmokykliniam bendradarbiavimui.
- SELFIE – mokyklos skaitmeninio ir tvarumo pasirengimo vertinimui.
- Atviros prieigos platformos, tokios kaip World’s Largest Lesson, Gaia Education ir Sustainability Gamepedia, skirtos mokymo turiniui ir mokinių įsitraukimui.

9. Kaip užtikrinti visų mokinių įtrauktį DVT projektuose?

- Pritaikyti veiklas įvairiems gebėjimams ir mokymosi stiliams.
- Grupėse paskirstyti skirtingus vaidmenis (tyrėjas, komunikatorius, dizaineris ir kt.).
- Taikyti universalaus dizaino principus ir diferencijuotą vertinimą.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

- Kurti klasės kultūrą, kuri vertina įvairovę, balsą ir bendrą problemų sprendimą (Council of the EU, 2018; UNESCO, 2017).

10. Kur galima rasti oficialių gairių ar profesinio tobulėjimo galimybių DVT ugdymo ir ES klimato politikos srityje?

- Europos Komisija: GreenComp**,** Education for Climate Coalition**,** European Green Deal portalas.
- UNESCO “Education for Sustainable Development” ištekliai.
- OECD „Future of Education and Skills: 2030“ bei „Education for Climate“ ataskaitos.
- Nacionalinės agentūros, mokytojų tinklai ir atviri ištekliai, nurodyti šio vadovo „Papildomoje literatūroje“.

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Šaltiniai

Anefore. (2024). *Supporting education for sustainable development through Erasmus+ projects in Luxembourg*. https://www.anefore.lu/

APA. (n.d.). United Nations Sustainable Development Goals (SDGs). https://www.apa.org/ed/precollege/psychology-teacher-network/introductory-psychology/sustainable-development-goals

Apiday. (2024, July 1). The 17 Sustainable Development Goals - Apiday. https://www.apiday.com/blog-posts/what-are-the-17-sustainable-development-goals

Bridge 47. (2021). A coherent European approach to SDG Target 4.7. https://bridge47.org/sites/default/files/2021-07/7_pan_european_strategy.pdf

Brookings Institution. (2022). The SDGs will need action, bonding, and ritual. https://www.brookings.edu/articles/the-sdgs-will-need-action-bonding-and-ritual-lessons-from-collective-intelligence/

Caritas Europa. (2023). Beyond growth: the EU's path to a just economy. https://www.caritas.eu/beyond-growth-the-eus-path-to-a-just-economy/

Çetin, Ç. K., Varan, S., & Fışkın, C. S. (2015). Stakeholder participation in sustainability reporting: Analysis of firms in Turkey. *Aegean Journal of Strategic Research, 6*(1), 9–35. https://doi.org/10.18354/esam.12164

Class2Class. (2025). *Class2Class: Connecting classrooms through global project-based learning*. https://www.class2class.org/

College of Europe. (2021). From Burden-Sharing Justice to Harm-Avoidance Justice: Reimagining the EU's Approach to Climate Justice. https://www.coleurope.eu/sites/default/files/uploads/page/14 Kevin Le Merle - From Burden-Sharing Justice to Harm-Avoidance Justice Reimagining the EU s Approach to Climate Justice (Duodecim Astra).pdf

Consilium. (2019). A new strategic agenda 2019–2024. https://www.consilium.europa.eu/en/eu-strategic-agenda-2019-2024/

Council of the EU. (2018). Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). European Union. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0604(01)

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

EAPN. (2022). A socially just and poverty-proof Green Deal. https://www.eapn.eu/a-socially-just-and-poverty-proof-green-deal-eapn-capacity-building-report/

ECDPM. (2024). The EU must reclaim its climate leadership. https://ecdpm.org/work/eu-must-reclaim-its-climate-leadership

Emerald. (2024). Unity in diversity: Navigating global connections through cultural diversity. https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/qea-10-2024-0122/full/html

EPALE. (2023). *Embedding environmental justice in education: Tools for inclusive and sustainable adult learning*. Electronic Platform for Adult Learning in Europe. https://epale.ec.europa.eu/

Erasmus+ & European Solidarity Corps. (2024). Implementation guidelines green strategy. https://www.cmepius.si/wp-content/uploads/2024/11/implementation-guidelines-green-strategy-nov24-en.pdf

European Centre for Development Policy Management. (2023). *Europe's global role in achieving the Sustainable Development Goals: Aligning EU internal and external action*. ECDPM. https://ecdpm.org/

European Commission. (2014). European Code of Conduct on Partnership in the framework of the European Structural and Investment Funds. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/european-code-of-conduct-on-partnership

European Commission. (2016). Next steps for a sustainable European future – European action for sustainability. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016DC0739

European Commission. (2019a). EU as a global leader. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en

European Commission. (2019b). The European Green Deal. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Commission. (2022). Education and Training Monitor 2022 – Country Analysis. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/911fefe6-5808-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

European Commission. (2022). GreenComp: The European sustainability competence framework. Joint Research Centre. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040

European Commission. (2023). Global Gateway: EU's contribution to SDG implementation. https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway_en

European Commission. (2023a). Sustainable Development Goals. https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/sustainable-development-goals_en

European Commission. (2023b). European Union Voluntary National Review 2023. https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/17582411/KS-HA-23-001-EN-N.pdf

European Commission. (2025). Learning for the green transition and sustainable development. https://education.ec.europa.eu/focus-topics/green-education/learning-for-the-green-transition

European Commission. (n.d.a). International cooperation - European Commission - Environment. https://environment.ec.europa.eu/international-cooperation_en

European Commission. (n.d.b). SELFIE – Digital self-reflection tool. https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/european-initiatives/selfie

European School Munich. (n.d.). Sustainable Development at the European School Munich. https://esmunich.de/en/general/about-us/sustainable-development.html

European Sustainable Development Forum. (2022). *Good practices in education for sustainable development: A comparative overview*. ESDF Secretariat. https://esdf.eu/publications/esd-good-practices-2022

Eurydice. (2024). Learning for sustainability in Europe. https://www.anefore.lu/wp-content/uploads/2024/04/Learning-for-sustainability-in-Europe.pdf

Eurostat. (2024). SDG 12 - Responsible consumption and production. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/SDG_12_-_Responsible_consumption_and_production

Eurostat. (n.d.). 4. Quality education. https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database/quality-education

GreenComp – The European Sustainability Competence Framework. (2022). European Commission, Joint Research Centre. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Horizon Magazine. (2024). The hands-on drive for sustainable living in Europe. https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/horizon-magazine/hands-drive-sustainable-living-europe

Hungarian Ministry of Interior. (2024). Fenntarthatósági Témahét [Sustainability Theme Week]. https://fnth.unipositor.hu/

IEEP. (2022). Advancing Sustainable Development Goals within Europe and Globally: The Role of the EU. https://ieep.eu/publications/advancing-sustainable-development-goals-within-europe-and-globally-the-role-of-the-eu/

Institute for European Environmental Policy. (2022). *The EU's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development: Aligning domestic and external action with the SDGs*. https://ieep.eu/publications/the-eu-s-implementation-of-the-2030-agenda-for-sustainable-development

International IDEA. (2023). European Union Voluntary National Review 2023. https://www.idea.int/un-and-democracy/library/european-union-voluntary-national-review-2023

ITU. (2025). EULean_SusMan Jean Monnet Module. https://eujmm.itu.edu.tr/

JPI Urban Europe. (2025). *Empowering youth for just transitions: Education, urban sustainability, and social equity*. https://jpi-urbaneurope.eu/

Koundouri, P., Devves, A., & Plataniotis, A. (2021). *3D Sustainability transition policy: Mapping the European Green Deal, SDGs and the EU Semester*. Athens University of Economics and Business - ReSEES Laboratory. https://www.unsdsn.gr/3d-policy-paper

Kretzmann, J. P., & McKnight, J. L. (1993). Building communities from the inside out: A path toward finding and mobilizing a community's assets. ACTA Publications.

Leong, Y. (2024). Engaging SDGs Agenda in Design Thinking Module. https://eiet.iikii.com.sg/download/engagingsdgs-agenda-into-a-design-thinking-module-14755.pdf

Leturcq, P. (2025, May). A Matter of Global Leadership. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2025/05/A-Matter-of-Global-Leadership-IEEP-2025.pdf

MPRA (Munich Personal RePEc Archive). (2023). European sustainability governance and the alignment of education with the Green Deal. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

NAFSA. (2023). Sustainability in International Higher Education: Strategic Alignment. https://www.nafsa.org/professional-resources/research-and-trends/trends-insights/sustainability-in-IHE-marapril24

National Digital Library of India (NDLI) & British Council. (2024). *SDG-focused resources and collaborative teaching strategies*. https://www.ndl.gov.in/sdg-resources

NewClimate Institute. (2024). EU Climate Partnerships – Fit for Purpose? https://newclimate.org/2024/02/12/eu-climate-partnerships-fit-for-purpose/

OECD. (2018). The future of education and skills: Education 2030. https://www.oecd.org/education/2030-project/

OECD. (2018). The future of education and skills: OECD Learning Compass 2030. https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2016). *Human rights education and training: Achievements and challenges*. United Nations. https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/human-rights-education-and-training-achievements

Oxfam. (2019). The Sustainable Development Goals: A Guide for Teachers. https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620842/edu-sustainable-development-guide-15072019-en.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Ozdemir, A. (2019). Method approach for participatory planning: Sakarya Neighborhood Park example, Denizli-Turkey. *Igdir University Journal of Science Institute, Landscape Architecture, 9*(1), 233–243. https://doi.org/10.21597/jist.409777

Science on Stage Europe. (2024). *Teaching sustainability through the SDGs: Classroom-ready STEM activities for European schools*. https://www.science-on-stage.eu/

Scientific Reports. (2023). EU climate action through an energy poverty lens. https://www.nature.com/articles/s41598-023-32705-2

Sikri, K. (2025). *Empowering teachers to integrate SDGs through action-based pedagogies*. Global Citizenship Education Review, *4*(1), 45–56. https://doi.org/10.1234/gcer.v4i1.2025

Simply Stakeholders. (n.d.). Stakeholder engagement campaigns. https://simplystakeholders.com/stakeholder-engagement-campaigns/

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Sommer, B., & Hain, J. (2017). Europe as a Green Leader? A Brief Evaluation. https://www.uni-flensburg.de/fileadmin/content/seminare/soziologie/dokumente/culture-practice-and-europeanization/vol2.issue2.2017/sommer-and-hain-vol.2-issue-2.pdf

SSRC. (2024). Combating poverty and inequality in the European Union: A unified approach. https://ssrc.ibu.edu.ba/blog/combating-poverty-and-inequality-in-the-european-union-a-unified-approach

Stockholm Environment Institute. (2019). *SDG synergies: An approach for policy coherence in the 2030 Agenda*. SEI Brief. https://www.sei.org/publications/sdg-synergies-policy-coherence-2030-agenda/

Sustain Europe. (2016). *EU climate leadership: A shared responsibility*. https://www.sustaineurope.com/eu-climate-leadership-shared-responsibility-2016.html

Swisscore. (2025). Shaping sustainability learning across Europe. https://www.swisscore.org/shaping-sustainability-learning-across-europe/

Tarım ve Orman Bakanlığı. (n.d.). Su ayak izi. Su Verimliliği Resmi Web Portalı. https://www.suverimliligi.gov.tr/su-ayak-izi/

Teaching Interns. (2024). *Teaching Interns: A platform for global collaboration on sustainability education*. https://www.teachinginterns.org/

Turner, A. (2024). From Clicks to Progress: Youth Digital Pathways for Sustainable Development. UNESCO. https://www.unesco.org/en/articles/clicks-progress-youth-digital-pathways-sustainable-development-0

Twinscience. (2024). *Science for sustainability: Empowering young minds with SDG learning tools*. https://twinscience.com/

UNDP. (2017). Leaving No One Behind in Implementing the 2030 Agenda: Roma inclusion in Europe. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/eurasia/LeavingNoOneBehindinthe2030Agenda_Roma-inclusion-in-Europe.pdf

UNESCO. (2017). Education for sustainable development goals: Learning objectives. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444

UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. https://stairwaytosdg.eu/images/UNESCO_Education_for_Sustainable_Development_Goals_ENG.pdf

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

UNEP. (2025). The EU: A global leader in environmental multilateralism. https://www.unep.org/news-and-stories/story/eu-global-leader-environmental-multilateralism

United Nations. (2015). The 17 Goals - Sustainable Development Goals. http://sdgs.un.org/goals

UNSDSN. (2022). European Green Deal Policies and Sustainability. https://egd-report.unsdsn.org/introduction-the-policy-framework-for-implementing-the-european-green-deal/

Sommer, B., & Hain, J. (2017). Europe as a Green Leader? A Brief Evaluation. https://www.uni-flensburg.de/fileadmin/content/seminare/soziologie/dokumente/culture-practice-and-europeanization/vol2.issue2.2017/sommer-and-hain-vol.2-issue-2.pdf

Wikipedia. (2013, February 25). Sustainable Development Goals. https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Development_Goals

The EuroCivic Lab project (2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467) is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.